

ಘಾಷನಾಶ

ಸುಮಾರು ಇಷ್ಟುತ್ತೇದು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದಿನ ಮಾತು. ಆಗ ಬೀದರ್ ಇಂದಿನಷ್ಟು ದೊಡ್ಡದಾದ ಉರಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಇಂದಿನ ಹೌಸಿಂಗ್ ಕಾಲೊನಿ ಆಗಿನ್ನೂ ತಲೆ ಎತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ಅದೆಲ್ಲ ಬಯಲು ಪ್ರದೇಶವಾಗಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಸುಮಾರು ಎರಡು ಮ್ಯಾಲಿ ದೂರದ ಒಂದು ಕಣಿವೆಯ ರಮ್ಮವಾದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಘಾಷನಾಶ ವೆಂಬ ಒಂದು ಸೆಣ್ಣ ಗುಡಿಯಿತ್ತು. ಈಗಲೂ ಇದೆ. ಆದರೆ ಈಗ ಅದರ ರೂಪ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬದಲಾಗಿದೆ.

ನಮ್ಮ ತಂದೆಯವರು ನಿಸರ್ಗ ಪ್ರಯಿತ್ಯ. ವರ್ಕೆಲಿ ವ್ಯತ್ತಿಯವರಾದ ಅವರು ಹೋಟ್ ಕೆಲಸ ಮುಗಿಸಿ ಒಂದು ಮೇಲೆ ನಮ್ಮನ್ನೆಲ್ಲ (ನಮ್ಮ ತಾಯಿ, ನಾವು ನಾಯ್ಯ ಜನ ಅಕ್ಕ ತಂಗಿಯರು ಮತ್ತು ನಮ್ಮ ಇಬ್ಬರು ಅಣ್ಣಂದಿರನ್ನು) ಕರೆದುಕೊಂಡು ಪ್ರಕೃತಿಯ ಸುಂದರವಾದ ತಾಣಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಏಕಾಂತವಿರುವ ಬಿತ್ತಿಹಾಸಿಕ ಸ್ಥಳಗಳಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವ ವಾಡಿಕೆಯಿತ್ತು. ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ನಮ್ಮ ಷ್ರೋಟ್ ಕಾರಿನಲ್ಲಿ ಘಾಷನಾಶ, ನಾನಕ್ ಯುರನಾ, ಅಲೀಬರೀದ್, ಬೀದರಿನ ಹೋಟೆ ಅಥವಾ ವಿಮಾನ ನೀಲ್ವಾಣದ ರನ್ ವೇ ಇತ್ಯಾದಿ ಸ್ಥಳಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಮನದಣಿಯೆ ತಿರುಗಾಡಿ ನಂತರ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಅಷ್ಟೂ ಜನ ಆ ಕಾರಿನಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಿನನ್ನು ಈಗ ನನೆಸಿಕೊಂಡರೆ ಅಚ್ಚರಿಯಾಗುತ್ತದೆ.

ಘಾಷನಾಶಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದು ಎಂದರೆ ಸಂತನದಿಂದ ನನ್ನ ಮ್ಯಾ ನವರೇಖುತ್ತಿತ್ತು, ಮನಸ್ಸು ಹುಚ್ಚಿದ್ದು ಕುಣಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಮ್ಯಾಮನಗಳಿಗೆ ಅಂತರ ಸುಖ ಕೊಡುವ ಅಂತಹ ಸ್ಥಳ ಇನ್ನೊಂದಿಲ್ಲವೆಂದೇ ನನ್ನ ಭಾವನೆಯಾಗಿತ್ತು. ಘಾಷನಾಶ ಗುಡಿಯ ಕಣಿವೆಯಲ್ಲಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿಗೆ ನಡೆದು ಹೋಗಲು ಸರಿಯಾದ ದಾರಿಯಿರಲಿಲ್ಲ. ಓರು ರಸ್ತೆ ಬಿಟ್ಟು ಬಯಲಿನಲ್ಲಿ ಬಲಗಡೆಗೆ ತಿರುಗಿಕೊಂಡು ಸುಮಾರು ಒಂದು ಫ್ಲಾರ್ಗ್ ದೂರ ಹೋದ ಮೇಲೆ, ಗುಡಿಗೆ ಇಂದು ಹೋಗುವ ಸ್ಥಳ ಸಿಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅದು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಬಯಲು ಇನ್ನೂ ಇರಬಹುದು ಎಂದು ಮುಂದೆ ಹೋದರೆ ಕಣಿವೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಬೀಳಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿ ಯಾವ ರಕ್ಷಣೆಯ ಗೋಡೆಯಾಗಲೇ ಅಡ್ಡವಿಟ್ಟಿರುವ ಕಲ್ಲುಗಳಾಗಲೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಇದರಿಂದ ನಮ್ಮ ತಾಯಿಗೆ ಬಹಳ ಆತಂಕವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅದು ಇನ್ನೂ ದೂರವಿರುವಾಗಲೇ ಅವರು ಕಾರಿನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಲು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ನಮ್ಮ ತಂದೆಯವರು ಯಾರ ಮಾತಿಗೂ ಕಿವಿಗೊಡದೆ ಆತ್ಮ ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ಆ ಬಯಲಿನ ತುದಿಯವರೆಗೂ ಕಾರು ತಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ನಮ್ಮ ಹೃದಯವನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಿ ಮೇಲಿನಿಂದಲೇ ಗುಡಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತಿದ್ದಿತ್ತು. ರಾಮ ಸೀತೆ ಮತ್ತು ಲಕ್ಷ್ಮಣ ತಮ್ಮ ವನವಾಸದ ಕೆಲವು ದಿನಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕಳೆದರೆಂದೂ, ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ರಾಮನು ಈ ಲಿಂಗವನ್ನು ಸ್ವಾಹಿಸಿದನೆಂದೂ, ಈ ಲಿಂಗದ ದರ್ಶನದಿಂದ ಘಾಷನಾಶವಾಗುವುದೆಂದೂ ಪ್ರತೀತಿ ಇದೆ.

ಕಾರಿನಿಂದ ಇಂದು ಯಾವಾಗ ಗುಡಿ ಸೇರುವೆನೋ ಎನ್ನುವ ತವಕೆದಿಂದ ನಾನು, ನಮ್ಮ ತಾಯಿಯ ಅಚ್ಚರಿಕೆಯ ಮಾತುಗಳಿಗೆ ಕಿವಿಗೊಡದೆ ಕಣಿವೆಯಲ್ಲಿ ಇಂದು ಮುಂದಾಗುತ್ತಿದ್ದೆ. ಕೆಳಗೆ ಇಂದು ಹೋಗಲು ದಾರಿ ಮಾಡಲು ತೊಡಗಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಿ ಇಂದು ಹೋಗುವುದು ಬಹು ಸುಂದರವಾದ ಅನುಭವವಾಗಿತ್ತು. ಅದು ನಿಜನ ಪ್ರದೇಶವಾಗಿತ್ತು. ಎತ್ತರದ ಗಟ್ಟಿ ಮಣಿನ ದಿಣ್ಣಗಳನ್ನು ಕೊರೆದು ಈ ದಾರಿ ನಿಮಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಎರಡೂ ಬದಿಗೆ ಸುಮಾರು ೧೫ ರಿಂದ ೨೦ ಅಡಿಗಳಷ್ಟು ಎತ್ತರದ ಗೋಡೆಗಳು ನಿಮಾಣಗೊಂಡಿದ್ದವೆ. ಜ್ಞಾನಾರ್ಥಕ ಲಾವಾರಸದಿಂದ ನಿಮಿತವಾದ ಬೀದರಿನ ಪ್ರದೇಶದ ಮಣಿ ಕೆಬ್ಬಿಣದ

ಅಂಶದಿಂದ ಕೂಡಿ ಬಲು ಕಂಪಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಯಾವಯಾವ ಖನಿಜಗಳು ಇವೆ ಎಂಬುದು ನನಗೆ ತಿಳಿದಿಲ್ಲ. ಅದರೆ ಹೆನರು ತಿಳಿಯದೆ ಇದ್ದ ಗುಲಾಬಿ, ಹಳದಿ ಮತ್ತು ನೇಡಿ ಮಣಿ ಎಂದು ನಾವು ಗುರುತಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಬಿಳಿಯ ಬಣ್ಣದ ಮೃದುವಾದ ಮಣಿಗಳು ಅಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದವು. ನಾವು ಅನೇಕನಲ ಆ ಬಿಳಿಯ ಮಣಿನ್ನು ಕೆತ್ತಿ ತಿನ್ನುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಗಭೀಣೆಯರು ಸಹ ಅದನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು. (ಅದರಲ್ಲಿ ಕ್ಯಾಲ್ಯೂಲ್ಯಮ್ ಇದೆ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು). ದೊಡ್ಡ ಹಾರೆಗಳಿಂದ ದಿಷ್ಟೆಗಳನ್ನು ಕೊರೆಯುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಆ ಹಾರೆಗಳ ನುಣುವಾದ ಗುರುತುಗಳು ಆ ದಿಷ್ಟೆಯ ಗೋಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತೋರಿಬರುತ್ತಿದ್ದವು. ಅಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆಯ ಶುಭ್ರವಾದ ಕೆಂಪು, ಗುಲಾಬಿ, ಹಳದಿ ಮತ್ತು ಬಿಳಿ ಬಣ್ಣಗಳು ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದವು. ಈ ಬಣ್ಣಗಳ ಮೇಲೆ ನಾಯಂಕಾಲದ ಸೂರ್ಯನ ಹೊಂಗಿರಣಗಳು ಬಿದ್ಧಾಗಲಂತೂ ಅವುಗಳ ಸೊಬಗನ್ನು ವರ್ಣಿಸಲನಾಡ್ದು. ದಾರಿಯ ಇಕ್ಕೆಲಗಳ ಮಣಿನ ಗೋಡೆಯಲ್ಲಿ ಮೂಡಿದ ನುಣುವಾದ ಆ ಗುರುತುಗಳನ್ನು ಸ್ವರ್ಚಿಸಿ, ಆ ಮಣಿನ ಗಟ್ಟಿತನ, ಮೃದುತ್ವ, ಅದರ ಸುಗಂಧ ಮತ್ತು ಅದರ ಸುಂದರವಾದ ಬಣ್ಣಗಳನ್ನು ನನ್ನವಾಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ, ಅವುಗಳೊಂದಿಗೆ ಒಂದಾಗಿ ಹೊಗಬೇಕೆಂಬ ಅದಮ್ಯ ಬಯಕೆ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅದೇ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ “ ಬೇಬಿ! ಎಲ್ಲಿದೀ? ಓಡಬೇಡ, ಜಾರಿ ಬಿಧಿ ನೋಡು” ಎಂದು ಹೇಳುವ ನನ್ನ ತಾಯಿಯ ಧ್ವನಿ ಕೇಳಿ ಬಂದು ನನ್ನನ್ನು ಕ್ಷಣ ಹೊತ್ತು ಆ ಯೋಕೆಂದ ಹೊರಗೆಂಬುತ್ತಿತ್ತು. “ಹ್ಲಾಂ” ಎಂದಷ್ಟೇ ಹೇಳಿ ನಾನು ಮತ್ತೆ ನನ್ನ ಅಷ್ಟುತವಾದ ಯೋಕದಲ್ಲಿ ಜಾರಿ ಹೊಗುತ್ತಿದ್ದೆ.

ಕಣಿವೆಯಲ್ಲಿಲ್ಲ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಮಲಗಿದ ನಿಶ್ಚಯತೆಯ ಆಳದಲ್ಲಿ ಇಳಿದು ಹೊಕ್ಕು ನೋಡುವ ಆಳವಾದ ಅವೃತ್ತ ಆಸೆಯಿಂದ ಮುಂದೆ ಮುಂದೆ ಹೋಗಿತ್ತಿದ್ದೆ. ಇಲ್ಲಿಂದ ದಾರಿ ಬಹಳ ಇಳಿಜಾರಾಗಿತ್ತು. ಅಷ್ಟು ತಪ್ಪಿ ಕಾಲು ಜಾರಿದರೆ ಸುಮಾರು ಎಷ್ಟುತ್ತು ಅದಿ ಕೆಳಗೆ, ಕಣಿವೆಯ ತಳದಲ್ಲಿ ಜುಳು ಜುಳು ಎಂದು ಹರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಹಳ್ಳದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಇನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿನ ರಭನದಿಂದ ಬಿದ್ದರೆ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಮುಂದೆ ಇರುವ ಒಂದು ಸೆಣ್ಣ ಕೆಲ್ಕಾಣಿಯಲ್ಲೋ ಬೀಳಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅದರೂ ಸಹ ಅ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಓಡುವುದು ಮನಸ್ಸನ್ನು ಉಲ್ಲಸಿತಗೊಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು, ಓಡೋಡಿ ಕೆಳಗಿಳಿದು ಹೋದಾಗ ಆ ಹಳ್ಳದ ನೀರಿನ ಮಂಜುಳ ನಾದ ಕಿವಿಗೆ ಬಹಳ ಇಂಟಾಗಿ ಕೇಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ನೀರಿನ ಸ್ವರ್ಶ ಕಾಲಿಗೆ ಹಿತಕರವಾಗಿ, ಅಲ್ಲಿಂದ ಬಲಗಡೆ ಕಾಣುವ ಕೆರೆಯ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿರುವ ಕೇದಗೆಯ ವನದಿಂದ ಹಾಯ್ದು ಬೀಸುವ ತಂಪಾದ ಗಾಳಿ ಮ್ಯಾ ಮನಗಳಿಗೆ ಹೊಡುವ ಸುಖ ಅನಿರ್ವಚನೀಯವಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ಹಳ್ಳದ ನೀರಿನ ಶೀತಲ ಜಲದ ಸುಖವನ್ನುನುಭವಿಸಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಮುಂದೆ ಹೋದರೆ ಒಂದು ಚಿಕ್ಕ ಕೆಲ್ಕಾಣಿ ಎದುರಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಹಳ್ಳದ ಜಲದಿಂದ ಆಗಲೆ ಪ್ರಕ್ರಾಲನಗೊಂಡ ಕಾಲಗಳನ್ನು ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ತೋಳೆಯಿವ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇಲ್ಲದ ಕಾರಣ ಆ ಕೆಲ್ಕಾಣಿಯಲ್ಲಿ ಇಳಿಯುತ್ತಿರಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ಬದಿಗೆ ಬಿಷ್ಪು ಮುಂದೆ ಹೋದರೆ ದೇವಾಲಯದ ಮೆಟ್ಟೆಲುಗಳು ಕಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದವು. ಸುಮಾರು ಇಷ್ಟುತ್ತು ಮೆಟ್ಟೆಲುಗಳನ್ನು ಹತ್ತಿ ಹೋದರೆ ವಾಪನಾಶ ದೇವಸ್ಥಾನ. ಚಿಕ್ಕದೊಂದು ಗಭೀರುಡಿಯಲ್ಲಿ ಕವ್ಯ ಶಿಲೆಯ ಸುಮಾರು ಎರಡು ಎರಡುವರೆ ಅಡಿ ಎತ್ತರದ ನುಣುವಾದ ಮಾಟವಾದ ಶಿವಲಿಂಗ. ಇಲ್ಲಿ ಬಂದು ನಿಂತಾಗ ಮನಸ್ಸು ಮುದಗೊಂಡು ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಶಾಂತವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ದೇವಸ್ಥಾನವು ಕೆಲಾತ್ತುಕೆವಾಗಿರಲ್ಲ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ನಾಲ್ಕು ಗೋಡೆಗಳ ಗಭೀರುಡಿಯ ಹೊರಗೆ ಆಲಯವಿತ್ತು. ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಗಾಗಿ ಎಡಕ್ಕೆ ಹೊರಳಿದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ವಿಗ್ರಹಗಳಿದ್ದವು. ಅವುಗಳನ್ನು ಸ್ವಯಂಭು ವಿಗ್ರಹಗಳಿಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಇವುಗಳ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ನನ್ನನ್ನು ನಾನೇ ಅನೇಕ ಪ್ರಶ್ನಗಳನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೆ. ಸ್ವಯಂಭು ಎಂದರೇನು? ಅವು ಹೇಗೆ ತಾವಾಗಿಯೇ ಹುಟ್ಟಲುಸಾಧ್ಯ? ಯಾರೂ ಮಾಡದೆಯೂ ಇಷ್ಟು ಮಾಟವಾದ, ಸುಂದರವಾದ ಆಕಾರ ಹೇಗೆ ಉಂಟಾಗಲು ಸಾಧ್ಯ? ಮತ್ತೆ ಇದೇ ಆಕಾರವ ಏಕಾಗಬೇಕು? ಈ ಪ್ರಶ್ನಗಳನ್ನು ನಾನು ಯಾರಿಗೂ ಕೇಳುವ ಹಾಗಿರಲ್ಲ. ಕೇಳಿದಿದ್ದರೆ ನಾನು ದೇವರಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧೆ, ಭಕ್ತಿಯಲ್ಲದ ನಾಸ್ತಿಕಳಿಂದು ಹೆನರು ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ನನ್ನ ಮನದಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರಶ್ನಗಳು ಬಹುಕಾಲ ಹಾಗೆಯೇ ಉಳಿದಿದ್ದವು.

ಅಲ್ಲಿಂದ ಎಷ್ಟು ಪ್ರದರ್ಶಿಣಾಪಂಥದಲ್ಲಿ ಮುಂದೆ ನಾಗಿ ಶಿವಲೀಂಗಕ್ಕೆ ಸುತ್ತು ಬರುತ್ತಿದ್ದೆ. ಒಂದೊಂದುನೆಲು ಅಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಸಾಧುಗಳಿರುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಯಾರೂ ಇರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಸುತ್ತುಹಾಕಿ ಬಂದು ಶಿವಲೀಂಗದ ಮುಂದೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೆ. ಗಭ್ರಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ಯಾರು ಬೇಕಾದರೂ ಹೋಗಬಹುದಾಗಿತ್ತು, ಶಿವಲೀಂಗವನ್ನು ಮುಟ್ಟೆ ಪೂಜೆಸಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಗುಡಿಗಳಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಅನ್ವ್ಯಾಶರಂತೆ ನಾವು ಹೊರಗೆ ನಿಲ್ಲಬೇಕಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ನಾನು ಅಲ್ಲಿ ಕುಳಿತ ಮೇಲೆ ಉಳಿದ ಎಲ್ಲರೂ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಮನೆಯಿಂದ ತಂದ ಹೊವುಗಳನ್ನು ಲಿಂಗಕ್ಕೆ ಏರಿಸಿ, ದೀಪವನ್ನು ಹೊತ್ತಿಸಿ, ಉದುಬತ್ತಿ ಮತ್ತು ಕರ್ಪೂರವನ್ನು ಬೆಳಗುತ್ತ, ಗಂಟೆಯನ್ನು ಬಾರಿಸಿದಾಗ, ಅದರ ಸದ್ಗುಣ ಸುತ್ತ ಇರುವ ಗುಡೆ ಬೆಟ್ಟಗಳಿಗೆ ತಾಗಿ ಪ್ರತಿಧ್ವನಿತವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇದರಿಂದ ಕಣಿವೆಯ ಗಂಭೀರತೆ ಇನ್ನೂ ಗಹನವಾದಂತಹ ಅನುಭವ ವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಕಾಯಿ ಒದೆಯು, ಕ್ಯಾಮುಗಿದು ನಾವೆಲ್ಲ ಹೊರಗೆ ಬಂದು ಮೆಚ್ಚಿಲುಗಳ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೇವು. ನಮ್ಮ ತಂದೆಯವರು ಇದಾವುದಕ್ಕೂ ಬರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ಹೊರಗೇ ಇರುತ್ತಿದ್ದರು.

ಪೂಜೆಯಾದನಂತರ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಮತ್ತೆ ಅಲ್ಲಿಯ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿದ್ದ ಗಹನತೆಯನ್ನು ಬಗೆಯಲು ಪ್ರಯುತ್ತಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿಯ ನಿಶ್ಚಯಾಲ್ಲಿ ಅಡಗಿದ್ದ ಅಗೋಚರವಾದ ಶಕ್ತಿ ನನ್ನನ್ನು ಸೆಳೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಅದು ಎಲ್ಲ ಅಡಗಿದೆ ಎಂದು ಹುಡುಕುತ್ತ ನಾನು ಶಿವಲೀಂಗ, ಆಲಯ, ಆಲಯದ ಹಕ್ಕೆದಲ್ಲಿರುವ ಮರಗಿಡಗಳ ನಡುವೆ ಸುತ್ತಿ ಸುತ್ತಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದೆ. ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಅದು ಕಂಡು ಬರದೆ ಎಲ್ಲಿದೆಯೂ ಅದರ ಅನುಭವವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ನಿದಿಂಷ್ಟವಾಗಿ “ಅದು ಹೀಗಿದೆ, ಇಲ್ಲದೆ,” ಎಂದು ಹೇಳಲು ಬರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ನಾನು ಅದರ ಮೂಲವನ್ನು ಹುಡುಕಿದಷ್ಟು ಅದು ಗಹನಾವಾಗುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತಿರುವಂತೆ ಅನ್ನಿಸುತ್ತಿತ್ತು.

ಕತ್ತಲೆಯಾಗುವ ಮುಂಚೆ ಆ ಸ್ಥಳದಿಂದ ಹೊರಡಬೇಕು. ಅದು ನಿರ್ಜನ ಪ್ರದೇಶವಾಗಿತ್ತು. ಅಲ್ಲದೆ ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಆ ಬೆಟ್ಟವನ್ನು ಹತ್ತಿ ಹೋಗುವುದು ಅನಾಧ್ಯವೇ ಆಗಿತ್ತು. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಅಲ್ಲಿ ಹುಲಿಗಳು ಬರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿತ್ತು. ಇನ್ನೇನು ಕತ್ತಲೆ ಕವಿಯುತ್ತದೆ ಎಂದಾಗ ಜನರು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಹುಲಿಗಳನ್ನು ಬರದಂತೆ ತಡೆಯಲು ತಮಿಟೆಯ ಸದ್ಗುಣ ಮಾಡುತ್ತ ತಿರುಗಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ಸೊಚನೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ಅಲ್ಲಿದ್ದವರೆಲ್ಲ ಉರಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಮನೆಗೆ ಹಿಂದಿರುಗುವ ಸಮಯ ಬಂದಾಗ ಇದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಬೇಕೆಲ್ಲ ಎಂದು ಬೇಸರವಾಗುತ್ತಿತ್ತು ಕಣಿವೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮೇಲೆ ಹತ್ತುವಾಗ ಅರ್ಥಕ್ಕೆ ನಿಂತು ಮತ್ತೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ನೋಡುವ ಆಸೆಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಹಾಗೆ ನೋಡಿದಾಗ ಅಗೋಚರವಾದ ಆ ಮನಸೆಯಿವ ಕಣಿವೆಯ ರಹಸ್ಯದಲ್ಲಿದಿಗಿದ ಶಕ್ತಿ, “ನನ್ನನ್ನು ಹುಡುಕು ಬಾ” ಎಂದು ನನ್ನನ್ನು ಆಹ್ವಾನಿಸುವಂತೆ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು. ಅದರ ಆ ಆಹ್ವಾನವನ್ನು ಸ್ಪೀಕರಿಸಿ ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಆದಷ್ಟು ಬೇಗ ಬರುವೆನೆಂಬ ಮನಃ ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದ ಮನೆಗೆ ಹಂತಿರುಗುತ್ತಿದ್ದೆ.

ಲೀಲಾ ಗರಡಿ

೨೪-೧೦-೧೯೬೦

ಮಂಜೀಗಾಲದ ಆಗನೆ

ನಾನು ಚಿಕ್ಕವಳಾದಾಗೆ ನಡೆದ ಒಂದು ಘಟನೆಯನ್ನು ನಾನು ಎಂದೂ ಮರೆಯಲಾರೆ. ಆಗ ನನಗೆ ಲ-ಇ ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸಿರಬಹುದು. ನನ್ನ ತಂಗಿ ನನಗಿಂತ ಎರಡು ವರ್ಷ ಚಿಕ್ಕವಳು. ನನಗೆ ಮಂಜೀ ಎಂದರೆ ಎಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಸಂತನ. ಮಂಜೀಯ ಬರವು ನನಗೆ ತರುವ ಹಿಗ್ಗನ್ನು ನಾನು ಎಂದೂ ಘೋತ್ಯಾಗಿ ವಣಿಸಲಾರೆ.

ನನಗೆ ಚಿಕ್ಕವಳಾಗಿದ್ದಾಗಿನಿಂದಲೂ ಮಂಜೀ ಮೋಡಗಳೆಂದರೆ ಸಂಭ್ರಮ. ಕ್ಷಣ ಕ್ಷಣಕ್ಕೂ ಒಂದೊಂದು ಹೊಸ ಚಿತ್ರವನ್ನು ತೋರಿಸುವ ಆಕಾಶ ಒಂದು ಅಧ್ಯಾತ್ಮಾದ ಚಿತ್ರಪಟವೇ ಸರಿ. ಹೆಸರಿಸಲೂ ಬಾರದಂತಹ ಅನೇಕ ಬಣ್ಣಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿ ನಾನಾ ಆಕಾರಗಳನ್ನು ತಳೆಯತ್ತೆ ಆಗಸದಲ್ಲಿ ಓಡುವ, ತೇಲುವ, ಚರುವ ಮೋಡಗಳನ್ನು ನೋಡುವುದೆಂದರೆ ನನಗೆ ಎಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಅನಂದ. ಅದರಲ್ಲಿ ಸಮಯ ತಳೆದುದೇ ತಿಳಿಯತ್ತಿರಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಮನೆ ಇಡ್ಡಿದ್ಡಿ ಉರ ಹೊರಗೆ. ನಾವು ಹೊಸ ಮನೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದೇವು. ನಮ್ಮ ಮನೆಯ ನಂತರ ಎಷ್ಟೋ ಘರಾಂಗುಗಳವರೆಗೆ ಯಾವ ಮನೆಯೂ ಇರಲ್ಲಿ. ಅದೆಲ್ಲ ಬರೀ ಬಯಲು ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿತ್ತು. ಆ ಬಯಲಿನ ನಂತರ ಸ್ವಲ್ಪ ತಗ್ಗಿ, ಅಮೇಲೆ ಏರು, ಆನಂತರ ಮತ್ತೆ ಬಯಲು. ಅದರಾಚೆಗೆ ಕೆಲವು ಗುಡ್ಡಗಳ ನಾಲು. ಆ ಗುಡ್ಡಗಳ ಹಿಂದೆ ಆಡುವ ಸೂರ್ಯನ ಕಿರಣಗಳ ಆಟ ನೋಡಲು ಎರಡು ಕಣ್ಣಗಳು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಸಾಲುತ್ತಿರಲ್ಲ. ನಾನು ನಮ್ಮ ಮನೆಯ ತೆರೆದ ಮಹಡಿಯನ್ನು ಹತ್ತಿ ಅಲ್ಲಿ ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿ ತುಳಿತು ಮನಮೋಹಕವಾದ ಸಂಜೆಯ ರವಿಕಿರಣಗಳಾಟವನ್ನು ಅದು ತೋರಿಬರುವವರೆಗೂ ವೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ.

ಮಂಜೀಗಾಲದ ಸಂಭ್ರಮವಂತೂ ಹೇಳತೀರದು. ಬಿಳಿಯ ಬಣ್ಣದಿಂದ ಹಿಡಿದು ಕಷ್ಟ ಬಣ್ಣದವರೆಗಿನ ಅನೇಕ ಬಣ್ಣಗಳ ಭಾಯಿಯುಳ್ಳ ಮೋಡಗಳು ಆ ಬೆಟ್ಟದ ಸಾಲಿನ ಹಿಂದಿನಿಂದ ಎಧ್ಯ ನನ್ನ ಕಡೆಗೆ ಬರುತ್ತಿದೆಯೇನೋ ಎನ್ನುವಂತೆ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು. ಆಗಸದಲ್ಲಿ ಹೊಳೆಯವ ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಅಡ್ಡವಾಗಿ ಈ ಮೋಡಗಳು ಕವಿದಾಗೆ ಅವುಗಳಿಂದ ಸೂಸಿ ಬರುವ ಸೂರ್ಯನ ಕಿರಣಗಳ ಮಿದು ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಇಡೀ ಪ್ರಕೃತಿಯೇ ಹೊಸ ರೂಪ ತಳೆದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. ನಿಂದ ಮರಗಳು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಹೊಳಪುಗೊಂಡಂತೆ ಕಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದೇವು. ಮಂಜೀ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ಕಾಡು ಬೆಂಕಿಯಂತೆ ಕಾಣುವ ಕೆಂಪು ಮಟ್ಟಿನ ದಾರಿಯೂ ಕಾಡ ಈಗ ಸೌಮ್ಯವಾಗಿ, ತನ್ನ ಮಿದುವಾದ ಮಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಬರಿಗಾಲಲ್ಲಿ ನಡೆಯಲು ನನ್ನನ್ನು ಆಹ್ವಾನಿಸುವಂತೆ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು. ಬೇಸಿಗೆಯ ಬೆಗೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಂದು ತನ್ನ ಎಲೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಬೋಳಾದ ಮರವೂ ಕೂಡ ಈ ಮಿದುವಾದ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ, ತನ್ನ ಕಾಂಡದಲ್ಲಿಲ್ಲೋ ಬಚ್ಚಿಟ್ಟಕೊಂಡ ಜೀವರಸವನ್ನು ಹೊರಹೊಮ್ಮಿಸಲು ತವರೆ ಪಡುತ್ತಿದೆಯೋ ಎಂಬಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಇನ್ನೂ ದೂರದವರೆಗೆ ಚಾಚಿದರೆ, ಯಥಾವುಕಾರ ತಲೆ ಎತ್ತಿ ನಿಂತ ಬೆಟ್ಟಗಳ ನಾಲು. ಆ ಬೆಟ್ಟಗಳ ಹಿಂದಿನ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ನಾಡಿನಿಂದ ಹೊತ್ತು ತಂದು ಸುರಿಸುವ ಹನಿಗಳ ಸ್ವರ್ಣಕ್ಕಾಗಿ ನನ್ನ ಮೈಮನಗಳು ಉತ್ಸಾಹ ಮತ್ತು ಆತುರದಿಂದ ಎದುರುನೋಡುತ್ತಿದ್ದೇವು.

ನೋಡನೋಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ಮೋಡಗಳು ಬೆಟ್ಟದ ಸಾಲಿನ ಹಿಂದಿನಿಂದ ಮೇಲೆದ್ದು ಆಗಸದನ್ನು ಕೆವಿದು, ಮುಂದೆ ಮುಂದೆ ಸರಿಯುತ್ತೆ ಆಗಸ ಮತ್ತು ಭೂಮಿಯನ್ನು ಒಂದುಗೂಡಿಸುತ್ತಿದ್ದೇವು. ಬೆಟ್ಟಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಹೇಳ ಹೆಸರಿಲ್ಲದಂತೆ ಮಂಜೀ ಮಾರ್ಪಾಯವಾಗಿಸಿ, ಬಯಲು ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ತನ್ನ ಅಸಂಖ್ಯ ಸ್ವರ್ನದ ಬೀಂದು ಬಿಟ್ಟಂತೆ, ಗಾಢ ನೀಲಿಯ ಪರದೆಯನ್ನು ಇಳಿಬಿಟ್ಟಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು.

ಮರ್ಕೆಣ ಅದೇ ನೀಲಿ ಪರದ ದಾಂಗಡಿ ಇಡುತ್ತ ಮುಂದೆ ಬರುತ್ತಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು. ಅದು ಇನ್ನೇನು ನನ್ನ ಮನೆಯ ಹಿಂದಿನ ಕಣ್ಣೆಯ ಮೇಲೆ ನಿಂತ ನನ್ನನ್ನು ಕೂಡ ತನ್ನಲ್ಲಿ ಲೀನವಾಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದೆಂದು ನೆನೆದು ನನ್ನ ಹೃದಯ ಸಂತನದಿಂದ ಹುಕೆಲುತ್ತಲ್ಲಿತ್ತು. ಒಂದು ಕ್ಷಣಿ ಮಣಿನ ಸುಗಂಧವನ್ನು ಹೊತ್ತು ತಣ್ಣನೆಯ ಗಾಳಿ ಬೀಸಿ ಅದರ ಸಂದೇಶವನ್ನು ಸಾರುತ್ತಿತ್ತು. ನೆನೆದ ಮಣಿನ ಸುವಾಸನೆಯನ್ನು ಹೀರಿಕೊಳ್ಳಲು ನಾನು ನನ್ನ ಎದೆಯನ್ನು ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಹಿಗ್ಗಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ. ನೋಡ ನೋಡುತ್ತಲ್ಲ ರಂಗ್ ರಂಗ್ ಎಂದು ದಪ್ಪ ದಪ್ಪ ಹನಿಗಳು ತಲೆಯಮೇಲೆ ಮ್ಯಾಯ ಮೇಲೆ ಉದುರುತ್ತಿದ್ದವು. ಅವುಗಳ ಸ್ವರ್ಶ ಸುಖ ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಅನುಭವಿಸುವ ವೋದಲೇ, “ಇದೋ ಉಣಿ ಪ್ರೀತಿಯ ಧಾರೆ” ಎನ್ನವಂತೆ ರಂಗ್ ರಂಗ್ ಎಂದು ಜೋರಾಗಿ ಮಳೆ ಸುರಿಯಲು ತೋಡಗುತ್ತಿತ್ತು. ಧೂಳಿನಿಂದ ತುಂಬಿ ನಿಂತಿರುವ ಗಿಡಮರಗಳನ್ನು, ಬಾಡಿ ಸಾಯಲಿಕ್ಕಾದ ಹೂಬಳಿಗಳನ್ನು, ಬಿಸಿಲಿನ ಬೇಗೆಗೆ ಬಾಯಾರಿ ನಿಂದ ದನಕರುಗಳನ್ನು, ಮನೆ ಗುಡಿಸಲುಗಳನ್ನು, ಹಾಡಿ ಬೀದಿಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಪವಿತ್ರವಾದ ಧಾರೆಯಿಂದ ಮಜ್ಜನಕ್ಕರೆದು ಶುಚಿಭೂತಗೊಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ನಾನು ತೋಯ್ಯಿ ತೋಪ್ಪೆಯಾದರೂ ಸಹ ಆ ಧಾರೆಯ ಆನಂದವನ್ನು ಸವಿಯುತ್ತ ಅಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತಿರುತ್ತಿದ್ದೆ. ಹಿಂದೆಯೇ ನನ್ನ ತಾಯಿಯ ಆತಂಕದ ಸುಡಿಗಳು ಕೇಳಿಬರುತ್ತಿದ್ದವು. ಆಗ ನಾನು ಒಳಗೆ ಹೋಗಲೇ ಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ನನಗೆ ನೆನಪಿರುವ ಹಾಗೆ ಮಳೆಯಿಂದ ನನಗೆ ಬೇಸರ ಉಂಟಾದುದೇ ಇಲ್ಲ.

ಲೀಲಾ ಗರಡಿ

೨೫-೧೧-೧೯೬೫

ನಾವು ಮುತ್ತತ್ತಿಗೆ ಹೋದದ್ದು (೨-೧-೧೯೮೮)

ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಬಂದು ಸಂಜೆ ನನ್ನ ಮಗ “ನಾಳೆ ಮುತ್ತತ್ತಿಗೆ ಹೋಗೋಣ” ಎಂದನು. ಆಗಾಗ ನಾವು ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಗಡಿಬಿಡಿಯ ಬದುಕಿನಿಂದ ದೂರ, ನದಿ, ಕಾಡು, ಬೆಟ್ಟ, ಗುಡ್ಡ ಅಥವಾ ಯಾವುದಾದರೂ ಹಳೆಯ ಗುಡಿಗಳಿಗೆ ಹೋಗುವ ವರಿಷಾರವಿಟ್ಟು ಹೊಂದಿದ್ದೇವೆ. ಸರಿ ವಿವೇಕನು ಹಾಗೆ ಹೇಳಿದ್ದೇ ತದ ಎಲ್ಲರೂ ಒಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಮರುದಿವಸ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಏಳು ಗಂಟೆಗೇ ಹೊರಡುವುದು ಎಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿದೆವೆ. ೨-೧-೯೮ ರಂದು ಬೆಳಗಿನ ಜಾವೆಗೇ ಎಷ್ಟು ಚಪಾತಿ ಪಲ್ಯ ಮತ್ತು ಮೊಸರನ್ನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು, ನಮ್ಮ ಕುಟುಂಬ (ನಾನು, ನನ್ನ ವತ್ತಿನನ್ನ ಮಗ ಮತ್ತು ನನ್ನ ಮಗಳು) ನಿರ್ಧರಿಸಿದ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಹೊರಬೇಳಿಟ್ಟೇವೆ. ಅಳ್ಳಾಸ್ಸಿಕ್ಕಿನ ಕನೆದಿಂದ ತುಂಬಿದ ಮತ್ತು ಗದ್ದಲಮಯವಾದ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ವಾತಾವರಣದಿಂದ ಹೊರಬಂದಮೇಲೆ ನಿರಾಳವಾಗಿ ಉಸಿರಾಡುವಂತಾಯಿತು.

ಇನ್ನೂ ಚೆಳಿಗಾಲ ಕೊನೆಗೊಂಡಿರಲ್ಲಿ. ಎಂಟು ಗಂಟೆಯಾದರೂ ಸಹ ಸೊಯ್ಯಿನಿನ್ನೂ ಮಂಜಿನ ಮುಸುಕಿನ ಮರೆಯಲ್ಲಿದ್ದು, ನಾವು ಅವನಿಗಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದನು, ಅಂತೂ ಕೊನೆಗೊಮ್ಮೆ ಮಂಜಿನ ಹೊದಿಕೆಯಿಂದ ಬಿಳಿಯ ಬೆಳಕನ್ನು ತೂರಿ, ಬೆಳ್ಳಿಯ ಬಿಸಿಲಿನ ಕೋಲುಗಳಿಂದ ನಮ್ಮನ್ನು ಮುದಗೊಳಿಸಿದ. ಒಮ್ಮೆಲೇ “ತೇರನೇರಿ ಅಂಬರದಾಗೆ ನೇನರ ನಗುತಾನೆ, ಗಿಡಮರ ತೂಗ್ಯವೇ ಹಕ್ಕಿ ಕಾಡ್ಯವೇ” ಎಂಬ ಹಾಡು ಬಾಯಿಗೆ ಬಂದು ಕಾಡಬೇಕೆಂದು ಮನಸ್ಸು ಕುಣೆಯಿತು. ಆದರೆ ಗಂಟಲಿಗೆ ಆ ಅಭ್ಯಾಸವಿಲ್ಲದ ಕಾರಣ ಬಂದೆರಡು ಪದಗಳನ್ನು ಗುಸುಗುನಿಸಿ ಸುಮ್ಮನಾದೆನು. ಮನಸ್ಸು ಸುತ್ತಲಿನ ಸೊಬಗನ್ನು ಸವಿಯುವುದರಲ್ಲಿ ಮಗ್ನಿವಾಯಿತು. ಮ್ಯಾತುಂಬಿಕೊಂಡು ಧಳಧಳ ಹೊಳೆಯುವ ಕರೆಗಳು, ಬೃಹದಾಕಾರದ ಬಂಡೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಬೆಟ್ಟಗಳು, ಬಗೆಬಗೆಯ ಮರಗಳು ಎಲ್ಲವೂ ಅತ್ಯಂತ ರಮ್ಮಿವಾಗಿ ಕಂಡವು.

ಇದು ಸುಗ್ರಿಯ ಕಾಲವಾದ್ದರಿಂದ, ರ್ಯಾತರು ತಾವು ಬೆಳೆದ ಜೋಳ ಮತ್ತು ರಾಗಿಯ ತನೆಗಳನ್ನು ತಂದು ರಸ್ತೆಯ ಮೇಲೆ ಹರಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವು ವಾಹನಗಳ ಕೆಳಗೆ ಸಿಕ್ಕು ಅವುಗಳಿಂದ ಕಾಳುಗಳು ಬೇರೆಯಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೆಲವರು ತನೆಗಳನ್ನು ಹೇಗೊಂಡ ಹರಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಹಳ್ಳಿನವರು ವಾಹನಗಳ ನಾಲ್ಕು ಚಕ್ರಗಳು ಯಾವ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಚಲಿಸುತ್ತವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಗಮನಿಸಿ ತನೆಗಳನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಅ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಹರಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಓಾರು ರಸ್ತೆಯ ಮದ್ದಬಾಗದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಸಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ತನೆಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತಿದ್ದವು. ಓಾರಿನ ಬಣ್ಣ, ದಂಟಿನ ಬಣ್ಣ, ಜೋಳ, ರಾಗಿಯ ತನೆಗಳ ಬಣ್ಣ ಎಲ್ಲವೂ ನೋಡಲು ಬಳಿ ಆರ್ಕಣಕವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದವು. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ತನೆಗಳನ್ನು ಹರಡಿದ ಕೆಡೆ ಇಬ್ಬರು, ನಾಲ್ಕು ಹೆಂಗಸರು, ಇಲ್ಲವೆ ಕೆಲವು ಗಂಡಸರು ಇದ್ದರು. ನನಗೆ ಇಂದು ಅವರ ಎಲ್ಲರ ಮುಖಚಯೆ ಬಹಳ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಅಂಡಿತು. ಅಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯಾದ ಜಿಂತೆ, ಕೆಳವಳ, ಆಸೆ, ನಿರಾಸೆ, ಅತುರ, ಅವಸರ, ಸೋಮಾರಿತನ, ಅತ್ಯಾತ್ಮಾಕ, ಬೇಸರ ಎಂಬಂತಹ ನನಗೆ ತಿಳಿದ ಯಾವ ಭಾವಗಳೂ ಕಂಡುಬರಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ತಮ್ಮ ಕೆಲಸವನ್ನು ಯಾವ ಭಾವಾವೇಗವಿಲ್ಲದೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿರುವಂತೆ ಕಂಡಿತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ಬಂದು ರೀತಿಯ ಸೌಂದರ್ಯವಿತ್ತು. ಚಕ್ರಗಳಿಗೆ ಸಿಕ್ಕು, ಕಾಳು ಬೇರ್ವಚ್ಚುಮೇಲೆ ಅವಸ್ಥೆಲ್ಲ, ಒಟ್ಟಿಗೂಡಿಸಿ ಕೆಲವರು ಮೊರಗಳಲ್ಲಿ ಕೇರುತ್ತಿದ್ದರು, ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ಗಾಳಿಗೆ ತೂರುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಂತಹ ದೃಷ್ಟಿಗಳನ್ನು ನಾನು ನನ್ನ ಬಾಲ್ಯದಿಂದಲೂ ನೋಡುತ್ತ ಬಂದಿದ್ದೇನೆ. ಆದರೆ ಇದೆಲ್ಲ ಇಂದು ಅಮೋಫವಾಗಿ ಕಂಡಿತು.

ನಗರದಲ್ಲಿ ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ನಾವೇ ನಿಮಿಸಿಕೊಂಡ ಒತ್ತುದದ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ನಾವು ಮಾಡುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಹೀಗೆಯಿಂದ ಮಾಡುವುದೇ ಇಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಈ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಕಂಡ ನನಗೆ ತಡ್ಡಣವೆ ತೋರಿತು. ನಗರದಲ್ಲಿ ನಾವು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಯಾಂತ್ರಿಕವಾಗಿಯೋ, ಯಾವುದೋ ಒತ್ತುದಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿಯೋ ಮಾಡುತ್ತೇವೆಯೇ ಹೊರತು ಹೀಗೆಯಿಂದ ಮಾಡುವುದೇ ಇಲ್ಲ ಎನಿಸಿತು. ಅದಕ್ಕೆಂದೇ ಅಲ್ಲ ಯಾಂತ್ರಿಕವಾದ ಓರಣವಿರುತ್ತದೆ ಆದರೆ ಸಹಜವಾದ ಸರಳತೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ ಎನಿಸಿತು. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ರ್ಯಾತರ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಮತ್ತು ಶಿಸ್ತ ಎದ್ದು ತೋರುತ್ತಿತ್ತು. ಕಾಳಿಗಳನ್ನು ಬೇರೆಡಿಸುವ ಕೆಲಸವಂತೂ ಬಹಳ ಮಹತ್ವದ್ದು. ಅದನ್ನು ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳಾಗಿ ಮಾಡಲೇಬೇಕು. ಇಲ್ಲದಿಧ್ಯಾರೆ ಅವರಿಗೆ ಲಾಭದಲ್ಲಿ ಕಡಿತ ಉಂಟಾಗುವ ಸಂಭವತೆ ಇರುತ್ತದೆ ಎನ್ನಬಹುದು. ಆದರೆ ಪೋರಕ ಕಟ್ಟುವ ಕೆಲಸವನ್ನೂ ಸಹ ಅವರುಗಳು ಅಷ್ಟೇ ನಿಷ್ಟೆಯಿಂದ ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದು ಕಂಡು ಬಂದಿತು. ನಾನು ಚಿಕ್ಕವಾದಾಗ ನಮ್ಮ ಸೋದರತೆ ಹೊಲದಲ್ಲಿ ಕಾಳಿಗಳನ್ನು ಆಯ್ದು ತಂಡು ಪೋರಕ ಕಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ನೋಡಿದ್ದೇನೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಎಷ್ಟು ಸಮಯ ಹಿಡಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬುದು ನನಗೆ ಗೊತ್ತು. ಆದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಸಿಗುವ ಬೆಲೆ ಮಾತ್ರ ಬಹಳ ಕಡಿಮೆ. ಆದರೆ ಅಲ್ಲ ಕೆಲವು ಹೆಂಗಸರು ಪೋರಕ ಕಟ್ಟುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಪೂರ್ಣ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದಲೇ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಿ ನಾನು ಕಂಡುಕೊಂಡ ಇನ್ನೊಂದು ವಿಷಯವೇನೆಂದರೆ ಮುದುಕರು, ದೊಡ್ಡವರು, ಚಿಕ್ಕವರು ಎಲ್ಲರೂ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿದ್ದರು. ಅವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಕಾಳಿ, ಕಾಳಿ, ದಂಟ, ಮೋರ, ಬುಟ್ಟಿತೆನೆ, ಹೊಟ್ಟು, ಪೋರಕ ಎಲ್ಲವೂ ಸಮಾನ ಮಹತ್ವವುಳ್ಳ ವಸ್ತುಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಅವು ಯಾವರೂ ನಿಜೀವ ವಸ್ತುಗಳಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವೆಲ್ಲವುಗಳೊಂದಿಗೆ ಅವರ ಒಡನಾಟ ನಿರಂತರವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ಬಂಟಿತನದ ಭಂತ ನಾಗರಿಕಗೆ ಕಾಡುವಂತೆ ಕಾಡಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ ಎನಿಸಿತು. ನಾವು ಸ್ನೇಹಿ ಶ್ರಮಷಟ್ಟರೂ ಸಾಕು ನಿಸ್ವಾರ್ಥತೆಯಿಂದ ರಾಶಿರಾಶಿಯಾಗಿ ನೀಡುವ ಪ್ರಕೃತಿ ನಮ್ಮ ಸುತ್ತಲೂ ಇದ್ದರೂ ಸಹ ಅದನ್ನು ನೀರಾಕ್ಷಿಸಿ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬಾರದ ನಿಜೀವ ವಸ್ತುಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಂಬಂಧವನ್ನೇರ್ವರ್ದಿಸಿ ಅದಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲದ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಹೊಟ್ಟು ಅದು ತಷ್ಟಿಕೋಗುತ್ತದೆಂದು ಜಿಂತಿಸುತ್ತ ಅದರ ಭಯದಲ್ಲಿ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ದುಃಖವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವ ನಮ್ಮ ಮೂರ್ಖತೆಗೆ ಎಲ್ಲಿ ಇದೆಯೇ? ಪ್ರಕೃತಿಯಿಂದ ಬೇರೆಡಿಸಿಕೊಂಡ ನಮಗೆ ಸರಳತೆಯಿಂದ ಬದುಕುವುದು ಮರತೇ ಹೊಗಿದೆ. ಈಗ ಈ ಎಲ್ಲ ದೃಷ್ಟಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಬರೆಯುವಾಗ ಎಲ್ಲ ಹೋಲಿಗಳು ನನ್ನ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿವೆ. ಪ್ರಕೃತಿಯೊಂದಿಗೆ ಹೇಗೆ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವುದು ಎಂಬುದನ್ನು ಪ್ರಸ್ತರಿಸಿದಂತೆ ಕಲಿಯಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ.

ಕನಕಪುರದಿಂದ ಮುಂದೆ ಯಾವುದೇ ಉರಳ್ಲಿ ಕಾಗದ, ವಾಸ್ತವಿಕ್ಕು ಮುಂತಾದ ಕನ ಬಿದ್ದು ಪರಿಸರ ಮಲೆನಗೊಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಮನ ಮತ್ತು ಅಂಗಡಿಯ ಮುಂಭಾಗಗಳನ್ನು ಗುಡಿಸಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದು ಕಂಡು ಬಂದಿತು. ಎಲ್ಲಿಯೂ ಮಾಲಿನ್ಯವಾಗಲಿ, ಮೂಗುಮುಖಿಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಸಂಗವಾಗಲಿ ಎದುರಾಗಲಿಲ್ಲ. ಕನಕಪುರ, ಸಾತನಾರು, ಹಲಗೂರುಗಳನ್ನು ದಾಟಿ, ಎಡಗಡೆಗೆ ತಿರುಗಿಕೊಂಡು ಸೋಲಿಗರ ದೊಡ್ಡಿಯನ್ನು ಹಾಡು ಮುಂದೆ ಹೋಡೆವು. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಹುಣಸೆಕಾಯಿಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ಅನೇಕ ಮರಗಳು ಕಂಡವು. ಹಿಂದಿನ ಸಲ ಕಬ್ಬಿನ ಬೆಳೆ ವಿಪುಲವಾಗಿದ್ದ ಕಡೆ ಈ ಸಲ ಬಾಳೆಗಿಡಗಳು ಕಂಡು ಬಂದವು.

ದಾರಿ ಮಣಿನದಾಗಿತ್ತು. ಅಗಲೆ ಬಿಸಿಲು ಸುದುತ್ತಿತ್ತು. ಹುಲ್ಲು ಒಣಿ ನಿಂತಿದ್ದರೂ ಗಿಡಮರಗಳು ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಒಣಿಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅಷ್ಟೇನೂ ಹನುರಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಹಳದಿ ಹೂಗಳು ಅರಳಿದ್ದವು, ಮರದ ಎಲೆಗಳು ಒಳ್ಳೆಯ ಕೆಂಪು ಬಣ್ಣಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿದ್ದವು. ಕೆಲವು ತಿಳಿ ಹಳದಿ ಮತ್ತು ಕಂಡು ಬಣ್ಣ ತಳೆದು ಮನೋಹರವಾಗಿದ್ದವು. ಸೋಲಿಗರ ದೊಡ್ಡಿಯಿಂದ ಸ್ನೇಹಿ ಮುಂದೆ ಹೋಡುಕೊಡಲೆ ದಾರಿ ಇಳುಕಲಾಗಿತ್ತು. ಬಂದು ಕಡೆ ಬೆಟ್ಟದ ಬಂದು ಭಾಗ ಇಳಿದ ಕೂಡಲೆ, ಕಾವೇರಿಯ ಹೋಳೆಯುವ ರೂಪ

ತಂದು ಬಂದು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹುಟ್ಟು ಹಿಡಿಸಿತು. ಆ ನಂತರ ಕಾವೇರಿಯ ಬದಿಯಲ್ಲೇ ದಾರಿ ನಾಗುತ್ತದೆ. ಬಂದುಕಡೆ ಬಣ್ಣ ಬಣ್ಣದ ನಾನಾ ಮರಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಬೆಂಡ್ಗಳು ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆ ಕಣಿವೆಯಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನ ಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ಧಳಧಳಿಸುತ್ತ ಹರಿಯುವ ಕಾವೇರಿ. ಕಣ್ಣಗಳಿಗೆ ಎಲ್ಲೆಡೆಯೂ ಹಬ್ಬದೂಟವೇ.

ಬಂದು ಕಡೆ ಜೀವೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ತೀರ ಇಂಡಿಲಾದ ಭಾಗವನ್ನು ಕೆಷ್ಟಪಟ್ಟ ಇಂದು, ಭಾಗಿಂಶಿ ಜಾರಿ ಕಾವೇರಿಯನ್ನು ತಲುಪಿದೆವೆ. ಕಾವೇರಿ ಮೇಲುನೋಟಕ್ಕೆ ಶಾಂತವಾಗಿ ಕಂಡರೂ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕಾಲಿಟ್ಟಾಗ ಅದರ ರಭಸದ ಅರಿವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಬಂಡೆಗಳೆಲ್ಲ ಅದರ ರಭಸವನ್ನು ಗೌರವಿಸಿ ಅದಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಮಾಡಲು ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲವೇನೋ ಎನ್ನುವಂತೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಮುಖಿಗಿ ಹಾಯಾಗಿ ಕುಳಿತ್ತಿದ್ದವು. ಕೆಲವು ಬಂಡೆಗಳು ಅದರ ರಭಸ ಮತ್ತು ಸೊಬಗನ್ನು ಸವಿಯಲು ತಲೆ ಎತ್ತಿ ನೋಡುತ್ತಿರುವಂತೆ ಮೇಲೆದ್ದಿದ್ದವು. ನಾವು ಅಂತಹದೊಂದು ಬಂಡೆಯಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ನಮ್ಮ ಕಾಲುಗಳನ್ನು ಕಾವೇರಿಯಲ್ಲಿ ಇಂಬಿಟ್ಟು ಅದರ ಶೀತಲತೆ, ರಭಸ, ನಾದ, ಸೊಬಗು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಸವಿಯುತ್ತ ಹೊನವಾಗಿ ಕುಳಿತ್ತಿದ್ದೇವು. ನಿಧಾನವಾಗಿ ನೋಡಿದಾಗ ನೀರಿನ ಒಳಗೂ ಹೊರಗೂ ವಿಭಿನ್ನ ಆಕಾರದ ಬಂಡೆಗಳು. ಜಲಸನ್ಯಾಗಳು, ಪಾಚಿಗಳು, ಅಲ್ಲಿಯ ಜೀವಿಗಳು, ಅವುಗಳ ಆಕಾರ ಮತ್ತು ಬಣ್ಣಗಳು ಎಲ್ಲವೂ ಬಂದರಕ್ಕಿಂತ ಬಂದು ಆಕರ್ಷಕವಾಗಿ ಕಂಡುಬಂದು. ನದಿಯ ನಡ್ಡು, ಅದರ ಹರಹು ಈ ಎಲ್ಲವುಗಳ ಸೊಬಗನ್ನು ವೆಣೆಸುವುದು ಅಸಾಧ್ಯವೇ ಎನಿಸುತ್ತದೆ.

ಅಲ್ಲಿ ನಿರಿನ ಸದ್ದು ಬೀಟ್ಟರೆ ಬೇರೆ ಯಾವ ಸದ್ದೂ ಇರಲಿಲ್ಲ, ನಮ್ಮನ್ನು ಉಂಡಿ ಇನ್ನಾರೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ನಾವುಗಳೂ ಸಹ ಯಾರೂ ಮಾತಾಡಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ನಮಗೆ ನಾವು ಒಂಟಿ ಎನಿಸಲೇ ಇಲ್ಲ. ಸಣ್ಣ ಪುಟ್ಟ ಜೀವಿಗಳು ಅಲ್ಲಿ ಅಸಂಖ್ಯಾವಾಗಿದ್ದು ಅಲ್ಲಿ ಯವುದೂ ನಿಟ್ಟಿದೆ ವೆನಿಸಲೇ ಇಲ್ಲ. ನಾವು ಅಲ್ಲಿ ತಿರುಗಾಡಲೂ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ, ನಿರಿನಲ್ಲಿ ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಇಂದಿಯಲೂ ಇಲ್ಲ. ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಹಸಿವೆಯಾದಾಗ ಉಟಮಾಡಿ ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತ್ತಿದ್ದಿದ್ದು. ಬೇಸರದ ಮಾತೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಬೇಸರಿಕೆ, ಶಾಲಿತನ, ನಿರಾನೆ ಇವೆಲ್ಲ ನಾವೇ ನಾಗರಿಕರು ಮಾಡಿಕೊಂಡವುಗಳು ಎನಿಸತೋಡಿತು.

ನನ್ನ ಹಳ್ಳಿಯ ಹಿರಿಯರ ಜೀವನ ಶೈಲಿ

ನಾವು (ಎಂದರೆ, ನನ್ನ ತಾಯಿ ತಂಡೆ, ಇಬ್ಬರು ಅಣ್ಣಿಂದಿರು, ನನ್ನ ಮೂರು ಜನ ತಂಗಿಯರು ಮತ್ತು ನಾನು. ನನಗಾಗ ಎಂಟು ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸಿರಬಹುದು) ಬೇಸಿಗೆ ರಚಿಗೆ ನಮ್ಮ ಮುತ್ತಾನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದೇವು. ಅಲ್ಲಿರುತ್ತಿದ್ದವರು ಮುತ್ತಾ, ಆಯಿ, (ಅಜ್ಞ ಅಜ್ಞಿ), ಮತ್ತು ನಮ್ಮ ಇಬ್ಬರು ಸೋದರತ್ತೀಯರು. ನಾನು ಆ ದಿನಗಳಿಗಾಗಿ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದೇ. ನಾನು ಅಲ್ಲಿ ಕಳೆದ ಒಂದು ದಿನದ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಳಿದರೆ ನಿಮಗೆ ನಮ್ಮ ಅಂದಿನ ಅವರ ಜೀವನ ಶೈಲಿಯ ಪರಿಚಯವಾಗಬಹುದು.

ನಾನು ನಿದ್ದೆ ತಿಳಿದೆದ್ದಾಗ ಜೆನ್ನಾಗಿ ಬೆಳಕು ಹರಿದಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಮನೆಯ ಹಿರಿಯರೆಲ್ಲ ನಾವು ಏಳುವುದನ್ನೇ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು. ಅಕ್ಕರೆಯಿಂದ ನಮ್ಮನ್ನ ಮಾತಾಡಿಸಿ, ಉಪಾಯದಿಂದ ಹಾಸಿಗೆ ಬಿಟ್ಟು ಬರುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ನಮ್ಮ ಹಾಸಿಗೆ ಹಚ್ಚಡಗಳನ್ನ ಕೊಡವಿ ಸುತ್ತಿದುತ್ತಿದ್ದರು. ನಂತರ ನಮ್ಮ ಪ್ರಾತ್ರೋಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಲು ಸಹಾಯಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಬಹಿದೇಶಗೆ ಹೋಗುವಾಗ ನಾಯಿ ಹಂಡಿಗಳ ಕಾಟಪಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಮುಖ ತೋಳಿಯಲು ಬಾವಿ ಕಟ್ಟಿಗೆ ಹೋಗಿ ನೀರು ಸೇದಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಹಾಗಾಗಿ ನಮ್ಮ ಸೋದರತ್ತೆ, ಸ್ವತಃ ನೀರು ಸೇದಿಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ತಮ್ಮ ಸೀರೆಯಿಂದಲೇ ನಮ್ಮ ಮುಖ ಕೈ ಕಾಲು ಬರೆಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಮೇಲೆ ನಮ್ಮನ್ನೆಲ್ಲ ಪಡಸಾಲಿಗೆ ಕರೆತಂದು ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಒಳಗೆ ಹೋಗಿ ಒಂದು ಬಟ್ಟಲಲ್ಲಿ ಕೊಬ್ಬರಿ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನ ತಂದು, ನಮ್ಮ ತಾಯಿಗೆ, ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ತಲೆಗೂಡಲು ಬಾಚುವಂತೆ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಮಧ್ಯೆ, ಮನೆಯ ಎಲ್ಲ ಕೋಣಗಳ ಬಾಗಲುಗಳನ್ನ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದರು. ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಜಡಿಗಳನ್ನ ಬಿಟ್ಟು ರಿಬ್ಬನ್ನಗಳನ್ನ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ, ಸೋಳನ್ನು (ಜಿಡ್ಡನ್ನ ತೋಳಿಯಲು ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಹಸಿರುಬಣ್ಣದ ಮಣ್ಣ) ಹಾಕಿ ತೋಳಿದು ತಮ್ಮ ಸೀರೆಯ ಪದರುಗಳ ನಡುವೆ ಉಜ್ಜ್ವಲ ಅದರಿಂದ ತೇವಾಂಶವನ್ನ ತೆಗೆದು, ಓರಣವಾಗಿ ಸುತ್ತಿ ತರುತ್ತಿದ್ದರು. ನಮ್ಮ ತಾಯಿ ತಲೆ ಹಿಕ್ಕ ತೊಡಕನ್ನ ಬಿಡಿಸುವಾಗ ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದ ಕೂದಲುಗಳನ್ನ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಆರಿಸಿ ಸುತ್ತಿ ಉಂಡೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಏಕೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು ಗೊತ್ತೇ? ಯಾವ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಆಗಲಿ ಕೂದಲು ಹಾರಿ ಹೋಗಿ ಬೀಳಬಾರದು, ಅಲ್ಲದೆ, ಇನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೋತ್ತಿಗೆ ಹಾಲು ಕರೆಯಿಸಿ ಕೊಳ್ಳಲು ಬರುವ ದನಗಳ ಮೇವಿನಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಅವುಗಳಿಗಾಗಿಟ್ಟು ಕಲ್ಲಬೆಳ್ಳಿನಲ್ಲಿ ಕೂದಲು ಬಿದ್ದ ಅವುಗಳಿಗೆ ತೋಂದರೆಯುಂಟಾಗಬಾರದೆಂಬುದು ಅವರ ಕಾಳಜಿಯಾಗಿತ್ತು. ನಮಗೆಲ್ಲ ಬಹಳ ದಟ್ಟವಾದ ಹಾಗೂ ಉದ್ದವಾದ ಕೂದಲಿದ್ದವು. ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಕೇಶಾಲಂಕಾರ ಮುಗಿಯುವುದರಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ಹಿಡಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಕೊನೆಗೆ ಅವರು, ನಮ್ಮ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಸೋದರತ್ತೆ ಮತ್ತು ನಮ್ಮ ಆಯಿ ಕೂಡ ತಲೆ ಬಾಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಉದುರಿದ ಕೂದಲೆಲ್ಲವನ್ನ ಒಂದೂ ಬಿಡದಂತೆ ತೆಗೆದು ದೊಡ್ಡಿಯಿಂದ ಹೋರಗೆ ಹೋಗಿ ತಿಪ್ಪೆಗೆ ಎಸೆದು ಬಂದು ಕಡಲೆ ಹಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಕೈ ತೋಳಿದ ನಂತರವೇ ಬೇರೆ ಕೆಲಸ ಕೈಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಮುಂದಿನ ಕೆಲಸವೆಂದರೆ, ಮನೆ ಕಸ ಗುಡಿಸುವುದು. ಇದನ್ನಂತೂ ನಾನು ಅಶ್ಯಂತ

ಆಸ್ಥೆಯಿಂದ ಗಮನಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ. ನಮ್ಮ ಹೊಲದಲ್ಲಿಯ ಪ್ರೋರಕೆ ಕಡ್ಡಿಗಳನ್ನು ಆಯ್ದು ತಂದು ಪ್ರೋರಕೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿರುತ್ತಿದ್ದರು. ತಮ್ಮ ತಲೆಯ ಕೂಡಲು ಧೂಳಾಗಬಾರದೆಂದು, ಗುಡಿಸುವ ಹೊದಲು ಸೀರೆಯ ಸೆರಗಿನಿಂದ ತಲೆಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮುಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ನಂತರ ಪ್ರೋರಕೆಯನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು, ತಳದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಬೆರಳುಗಳು ಹಾಗೂ ಮೇಲೆ ಹೆಚ್ಚಿರಳು ಬರುವಂತೆ ಮಾಡಿ ಹೆಚ್ಚಿರಳಿನಿಂದ ಒತ್ತುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಗ ಪ್ರೋರಕೆಯ ಕಡ್ಡಿಗಳು ನವಿಲು ಗರಿಯಂತೆ ಅಗಲವಾಗಿ ಹರಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದವು. ಆಗ ಕನ ಗುಡಿಸುವುದು ಸುಲಭವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿನ ಯಾವ್ಯಾವ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿದಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿತ್ತೋ ಅವನ್ನೇಲ್ಲ ಎತ್ತಿಟ್ಟು ತಮ್ಮ ಕೆಲಸ ಆರಂಭಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ಪ್ರೋರಕೆಯಿಂದ ಗೋಡೆ, ಮೂಲೆ, ಮೂಟೆ, ಪೆಟ್ಟಿಗೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಅಕ್ಕೆ ಪಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲವನ್ನು ಬಹಳ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ, ಅಲ್ಲಿಯ ಎಲ್ಲ ಕನ ಹೋಗುವಂತೆ, ಆದರೆ ಧೂಳು ಹಾರದಂತೆ ಗುಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದನ್ನೇಲ್ಲ ನಾವು ಪಡಸಾಲೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಒಂದು ಚಚ್ಚೆಕವಾದ ಮಂಚದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದೇವು. ಅವರ ಎಲ್ಲ ಕೆಲಸ ಮುಗಿಯುವವರಿಗೆ ನಾವು ಕೆಳಗಳಿಯುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದಾದ ನಂತರ, ನೆಲ ಸಾರಿಸುವ ಕೆಲಸ. ಕೆಮ್ಮೆಣ್ಣ ಮತ್ತು ಸ್ವಲ್ಪ ಸಗಣಿಯನ್ನು ಬೆರೆಸಿ ನೆಲವನ್ನು ಸಾರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ಕಲೆಯ ಸೋಗಸನ್ನು ನೋಡಿಯೇ ಅರಿಯಬೇಕು. ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಮಣಿ ಅಥವಾ ಇನ್ನೇನಾದರು ಬಿದ್ದು ನೆಲ ಕೆತ್ತಿ ಹೋಗಿದ್ದಿದ್ದರೆ, ಅಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಗಟ್ಟಿ ಮಣ್ಣನ್ನು ಮೆತ್ತಿ ಕೆಲ ಕಾಲ ಬಿಟ್ಟು, ಬೇರೆ ಕಡೆಯಿಂದ ಸಾರಿಸಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೊದಲು ಮಣ್ಣನ್ನು ಹದವಾಗಿ ಬೆರೆಸುವ ರೀತಿ, ಕಲೆಸಿದ ಮಣ್ಣನ್ನು, ಕೈಯಿಂದ ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಹಾಕಿ, ಅಂಗ್ಯೆಯಿಂದ ಅದನ್ನು ಹರಡಿ, ಬೆರಳುಗಳಿಂದ ನುಣುಪು ಗೊಳಿಸಿ, ಹೆಚ್ಚಿನ ಕೆಸರನ್ನು ಮುಂದೆ ನೂಕಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವ ಅವರ ಆ ರೀತಿ, ನಾನೂ ಆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವಂತೆ ನನ್ನನ್ನು ಪೆಲ್ತೋತ್ತಾಹಿಸುಸುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಆಸ್ಪದವೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ನಮ್ಮ ಹಿರಿಯರಿಗೆ ನಾವು ಕೆಲಸ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತೇವೆ ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆಯೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ ನಾವು, ಮಾತ್ರ ಮೂಕ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರಾಗಿ ಇರಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅವರು ಸಾರಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಅದು ಒಣಗುವವರೆಗೂ ನಾವು ನಮ್ಮ ಸ್ಥಳ ಬಿಟ್ಟು ಅಲುಗಾಡುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ.

ನೆಲ ಸಾರಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಸ್ವಾನ. ಈ ನಡುವೆ ನೀರೋಲೆ ಧಗ ಧಗ ಉರಿದು ನೀರು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಾದಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಆಗ ನಮಗೆ ಗಡಿಯಾರ ನೋಡುವ ಅಭ್ಯಾಸ ಅಥವಾ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆಗಲೇ ಸುಮಾರು 9 ಗಂಟೆ ಆಗಿರುತ್ತಿತ್ತು ಎಂದೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ನಡುವೆ ಒಬ್ಬ ಆಳು ದೊಡ್ಡಿಯಿಂದ ಒಂದು ಆಕಳನ್ನೋ ಇಲ್ಲವೇ ಎಮ್ಮೆಯನ್ನೋ ತಂದು ನಮ್ಮ ಪಡಸಾಲೆಯ ಮುಂದೆ ಕಟ್ಟಿತ್ತಿದ್ದು. ಅದರ ಮುಂದೆ ಹಿಂಡಿ ಇಲ್ಲವೇ ಹಸುರು ಹಾಕಿ, ಕೆಚ್ಚಲು ತೊಳೆದು, ಕರುವನ್ನು ಹಾಲು ಕುಡಿಯಲು ಬಿಟ್ಟು, ಆ ನಂತರ ಹಾಲು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದು. ನನಗೆ, ಆಗಲೇ ಕರೆದ ನೋರೆಹಾಲು ಬಲು ಇಷ್ಟವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅದೇ ತಾನೆ ಕರೆದ ಹಾಲಿನ ರುಚಿ ಕುಡಿದೇ ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಆಮೇಲೆ ಹಾಲು ಕಾಯಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಕಾಯುತ್ತಿರುವ ಹಾಲಿನ ಘರು ಘರು ಪರಿಮಳ ಮನೆಯೆಲ್ಲ ತುಂಬಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಸೋದರತ್ತೆಯ

ಸ್ವಾನವಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು. ನಾವೆಲ್ಲ ಸ್ವಾನ ಮಾಡಲು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದೇವು. ಸ್ವಾನ ಮಾಡಿ, ಕತ್ತಲೆ ತುಂಬಿದ ದೇವರ ಮನೆಗೆಹೋಗಿ ದೇವರಿಗೆ ಕೈ ಮುಗಿದು ಹೊರ ಬಂದಾಗ, ನಮ್ಮ ಸೊದರತ್ತು, ನಮಗಾಗಿ ಮಣಿ ಹಾಕಿ, ನಾವು ಕುಳಿತುಕೊಂಡು, ಹಾಲು ಕುಡಿಯಲು ಎಲ್ಲ ಸಿದ್ಧತೆ ಮಾಡಿರುತ್ತಿದ್ದರು. ನಾವು ಕುಳಿತ ಕೂಡಲೇ, ನಮ್ಮ ಮುಂದೆ ಹರವಾದ ಕಂಚಿನ ಗಂಗಾಳಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟಿ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ, ಒಲೆಯಮೇಲೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಾದ ಹಾಲನ್ನು ಬಂದು ಚರಿಗೆಯಿಂದ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದರಲ್ಲಿ ಸಕ್ಕರೆ ಹಾಕಿ, ಗಂಗಾಳನ್ನು ವೃತ್ತಾಕಾರದಲ್ಲಿ ತಿರುಗಿಸಿ ಹಾಲಿನ ಉಷ್ಣತೆ ಕಡಿಮೆ ಆದ ನಂತರ ಕುಡಿಯಲು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿಯೇ ಕುಳಿತು, ಹಾಲು ಚೆಲ್ಲಿದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಕುಡಿಯುವಾಗೇನಾದರು ಹಾಲು ಬಾಯಿಯಿಂದ ಸೋರಿದರೆ ತಕ್ಷಣ ನೀರಿನ ಕೈಯಿಂದ ಒರೆಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಎಷ್ಟು ಹಾಲು ಬೇಕಾದರೂ ಕುಡಿಯಬಹುದಿತ್ತು. ಹಸಿ ನೋರೆ ಹಾಲು ಕುಡಿದಿರದಿದ್ದರೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬ ಹಾಲು ಕುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದೇವು. ಏಕೆಂದರೆ ಅಷ್ಟು ಹೋತ್ತಿಗೆ ಹಸಿವಿನಿಂದ ನಮ್ಮ ಹೊಟ್ಟೆ ತಾಳ ಹಾಕುತ್ತಿತ್ತು. ನಾವು ಎಷ್ಟು ಹಾಲು ಕುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದೇವೆಂಬುದರ ಲೆಕ್ಕ ಇಂದಿನ ಲೋಟದ ಅಳತೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ನಂತರ, ನಮಗೆ ಬಾಯಿ ಮುಕ್ಕಳಿಸಲು ನೀರು ಕೊಟ್ಟು, ನಮ್ಮ ಗಂಗಾಳಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿ ತೋಳೆಯಲು ಇಟ್ಟು, ಕೂಡಲೇ ಅಲ್ಲಿಲ್ಲಾದರೂ ಹಾಲು ಚೆಲ್ಲಿದೆಯೋ ಎಂದು ನೋಡಿ ನೆಲವನ್ನು ಸಾರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಹಾಲಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಸಕ್ಕರೆಗೆ ಇರುವೆಗಳು ಬರುತ್ತವೆ ಎಂಬುದು ಅವರ ಚಿಂತೆಯಾಗಿತ್ತು. ಇನ್ನು ನಮಗೆ ಯಾವ ಕೆಲಸವೂ ಇರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಮತ್ತೆ ಬಂದು ಅದೇ ಚಚ್ಚಿಕವಾದ ಮಂಚದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವುದು. ನಾವು ಚಿಕ್ಕವರಾದ್ದರಿಂದ ನಾವೊಬ್ಬರೇ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಹೋಗುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ, ಮತ್ತು ಹಿರಿಯರಾರಿಗೂ ಬೆಳಗಿನ ಹೊತ್ತು ಬಿಡುವಿರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಷ್ಟು ಹೋತ್ತಿಗೆ, ನಸುಕಿನಲ್ಲಿಯೇ ಹೊಲಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ನಮ್ಮ ಮುತ್ತಾಗಿ ನಾವು ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದೇವು. ಅವರು ಕೂಡ ಸ್ವಾನ ಪೂಜೆ ಮುಗಿಸಿ ಹಾಲು ಕುಡಿದು ನಮ್ಮೊಂದಿಗೆ ಅದೇ ಮಂಚದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಳುಗಳಿಗೆ ದನಗಳ ಮೇವಿನ ಬಗ್ಗೆ ಅಥವಾ ಹೊಲದಲ್ಲಿ ನಡೆಯಬೇಕಾದ ಕೆಲಸದ ಬಗ್ಗೆ ನಿದೇಶನಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಡುಗೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ, ನಮ್ಮ ಸೋದರತ್ತೆಯರು, ನಮ್ಮ ತಾಯಿ ಮತ್ತು ಆಯಿ ಎಲ್ಲರೂ, ಹೊಸರು ಕಡೆಯುವುದು, ತರಕಾರಿ ಬಿಡಿಸುವುದು, ಅಡುಗೆ ಮಾಡುವುದು ಇತ್ಯಾದಿ ಕಾಯಂಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದರು. ನಾವು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅವರವರ ಕೆಲಸಗಳು ಬೇಕಾದಷ್ಟಿರುತ್ತಿದ್ದವು. ನಾವು, ಎಲ್ಲರೂ ಆಸ್ಥೆಯಿಂದ, ಜವಾಬ್ದಾರಿಯಿಂದ ಕೆಲಸ ನಿರ್ವಹಿಸುವುದನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ಕುಳಿತಿರುತ್ತಿದ್ದೇವು. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಗಮನಿಸಲು ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಸಂಗತಿಗಳು ಅಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಉರಲ್ಲಿಯ ಮತದಿಂದ ಅಯ್ಯನವರು ವಿಭೂತಿ, ಮಡಿಬಟ್ಟೆ ಧರಿಸಿ, ಜೋಳಿಗೆಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಭಿಕ್ಷೆಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಬಂದು ಬಸವಣ್ಣನವರ ವಚನವನ್ನೋ ಇಲ್ಲವೆ ಬೇರೆ ಯಾವುದೋ ತತ್ತ್ವ ಪದವನ್ನೋ ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ನಾವು ಬಂದು ಬುಟ್ಟಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಅವರ ಮುಂದೆ ಚಾಚುತ್ತಿದ್ದೇವು. ಆಗ ಅವರು ತಮ್ಮ ಬಂದು ಜೋಳಿಗೆಯಿಂದ ಹೂವು ಪತ್ರೆಗಳನ್ನು ನಮಗೆ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ನಂತರ, ನಾವು ಅವರಿಗೆ ಅಕ್ಕಿಯೋ, ಜೋಳವ್ವೋ, ಹಿಟ್ಟೋ ಏನನ್ನಾದರೂ

ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಈ ಕೊಡು ಕೊಳ್ಳುವುದು ಬಹಳ ಎಚ್ಚರಕೆಯಿಂದ ನಡೆಯುತ್ತೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇಬ್ಬರೂ ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು, ಅಥವಾ ಪರಸ್ಪರರ ವಸ್ತುಗಳನ್ನ ಮುಟ್ಟಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಂತೆ ಇದು ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಅವರು ಆಶೀರ್ವಣನ ನುಡಿದು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ಇಬ್ಬರು ಮೂವರು ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಬುಡುಬುಡಿಕೆಯವರು, ಬಣ್ಣ ಬಣ್ಣದ ವೇಷ ತೊಟ್ಟು, ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಪ್ಪು, ಕೆಳಗೆ ಬಿಳಿಯ ವಿಭಾಗಿ ಬಳಿದುಕೊಂಡು, ತಮ್ಮ ವೇಷ ಭೂಷಣಗಳಿಂದ ಎಲ್ಲರ ಮನ ಸೆಳೆಯುತ್ತು, ಬುಡುಬುಡಿಕೆಯನ್ನ ನುಡಿಸುತ್ತು, ಎತ್ತರದ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ “ಹಕ್ಕಿ ನುಡಿತ್ತೆತೆ” ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರನ್ನೆಲ್ಲ ಗಮನಿಸುವುದು ನಮಗೆ ಬಹಳ ಇಷ್ಟವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ನಡುವೆ ಸಮಯ ಹೋದದ್ದೇ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಹನ್ನೆರಡು ಗಂಟೆಯ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಅಡುಗೆ ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು ಎನಿಸುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮ ಹಿರಿಯ ಸೋದರತ್ತೆ ರೊಟ್ಟಿ ಬಡಿಯಲು ಕುಳಿತ ಕೂಡಲೇ ನಮ್ಮನ್ನೆಲ್ಲ ಉಟಕ್ಕೆ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ವೊದಲು ಮಕ್ಕಳು ಮತ್ತು ಮನೆಯ ಗಂಡಸರು ಉಟಕ್ಕೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಮತ್ತೆ ಹಿಂದಿನಂತೆಯೇ, ನಮಗೆಲ್ಲ ಮಣಿ ಹಾಕಿ, ನಾವೆಲ್ಲ ಅಲ್ಲಿ ಬಂದು ಕುಳಿತುಕೊಂಡ ಮೇಲೆ, ಮುಂದೆ ಒಂದೊಂದು ಹಿತ್ತಾಳಿಯ ಅಡ್ಡಣಿಗೆ, ಎಡ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ನೀರು ತುಂಬಿದ ತಂಬಿಗೆ ಮತ್ತು ಒಂದೊಂದು ಲೋಟಗಳನ್ನು ಇರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಡ್ಡಣಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಒಂದೊಂದು ಕಂಚಿನ ಗಂಗಾಳನ್ನು ಇಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಗಂಗಾಳಕ್ಕೆ ಪಲ್ಲ್ಯಾ, ಶೇಂಗಾದ ಹಿಂಡಿ, ವೊಸರು, ಬೇಳೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಬಡಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಬಿಸಿ ಬಿಸಿ ರೊಟ್ಟಿ ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದವು. ಅದರೊಂದಿಗೆ ವೊಸರು ಕಡೆದು ಆಗ ತಾನೇ ತೆಗೆದ ಬೆಣ್ಣೆ ಕೂಡ ಇರುತ್ತಿತ್ತು. ನಾವು ಉಟಮಾಡಲುಪಕ್ರಮಿಸುತ್ತಿದ್ದೇವು. ಹಿರಿಯರೆಡುರಿಗೆ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಉಟಮಾಡುವಾಗ, “ಬೇಕು, ಬೇಡ” ಗಳ ಹೋರತಾಗಿ ಯಾರೂ ಮಾತಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಮೌನವಾಗಿ ಅಡುಗೆಯ ರುಚಿಯನ್ನು ಸವಿಯುತ್ತ ಉಟಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೇವು. ನಮ್ಮ ಸೋದರತ್ತೆ, ನಮಗೆ ಏನು ಬೇಕಾಗಬಹುದು ಎಂಬುದನ್ನು ನಾವು ಉಟಮಾಡುವ ರೀತಿಯಿಂದಲೇ ಅರಿತು ನಾವು ಬಾಯಿ ಬಿಟ್ಟು ಕೇಳುವ ವೊದಲೇ ನಮಗೆ ಎಷ್ಟು ಬೇಕಾಗಬಹುದೋ ಅಷ್ಟನ್ನೇ ಬಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಡುಗೆ ಮನೆಯ ಸೂರು ಸುಮಾರು 20- 25 ಅಡಿ ಎತ್ತರವಿತ್ತು. ಮೇಲೆ ಎರಡು ಕಿಟಕಿಗಳಿದ್ದವು. ಅದರಿಂದ ಸಾಕಷ್ಟು ಬೆಳಕು ಬರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಉರಿಯುತ್ತಿರುವ ಒಲೆಯ ಬೆಳಕು, ಹಾಗೂ ಸೂರಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಬೆಳಕಿಂಡಿಯಿಂದ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಕಂಬದಂತೆ ತೂರಿಬರುತ್ತಿದ್ದ ಬಿಸಿಲಿನ ಬೆಳಕು ಮಾತ್ರ ಅಲ್ಲಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಇಂತಹ ಅಲ್ಲ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಹಜವಾದ ಬೆಳಕು, ಉಳಿದೆಲ್ಲ ಕಡೆ ಮಬ್ಬ ಕತ್ತಲೆ, ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ರೊಟ್ಟಿ ಬಡಿಯುವ ಮತ್ತು ಬಳೆಗಳ ಸದ್ದು, ಉಳಿದೆಲ್ಲ ವೈನ, ಉಟದ ಕಡೆಗೆ ಗಮನ ಇರುವ ಈ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ಒಂದು ರೀತಿಯ ಶ್ರದ್ಧೆ, ಗೌರವ, ಧನ್ಯತೆ ಮತ್ತು ಅಪಣಣೆಯ ಭಾವವಿರುತ್ತಿತ್ತು.

ಲೀಲಾ ಗರಡಿ

2007

ಟೀಚರ್

“ಟೀಚರ್” ಎಂದ ಕೂಡಲೇ ನನಗೆ, ನಾವು ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗು, “ಟೀಚರ್ ಟೀಚರ್, ಚರ್ ಚರ್” ಎನ್ನುತ್ತೆಂಬೇ, ಅಥವಾ “ಸರ್ ಸರ್” ಎನ್ನುತ್ತೆಂಬೇ ಸದಾ ತಮ್ಮ ಹಿಂದೆಯೇ ಸುತ್ತುವಂತೆ ಮಾಡಿದ ಅನೇಕ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕರ ಮತ್ತು ಅಧ್ಯಾತ್ಮರ ಸೆನಪಾಗುತ್ತದೆ. ಕೆಲವರು ತಾವು ಪಾಠ ಮಾಡುವ ರೀತಿಯಿಂದಾಗಿ, ಹೆಚ್ಚು ಓದುವ ರೀತಿಯಿಂದಾಗಿ, ಕರೆ ಹೇಳುವ ಹೋಡಿಯಿಂದಾಗಿ, ಅಧ್ಯಾತ್ಮವಾದ ವಿಷಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ ನಮ್ಮ ಮುತ್ತಾಕಲ ಕರಳಿಸಿದುದಕ್ಕಾಗಿ ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳು ತನದಿಂದ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ಅಳ್ಳುತ್ತಿದರೆ ಇನ್ನು ಕೆಲವರು, ಶಾಲೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅನೇಕ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಉದಾರತೆ, ಆತ್ಮೀಯತೆ, ಅನುಕಂಪಣ ನಡತೆಯಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಆರ್ಥಿಕ ಸದಾ ತಮ್ಮನ್ನು ನೆನೆಯಿವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

ನಾವು ಬೆಕ್ಕುವರಾದಾಗ ಇಂದಿನಂತೆ ಕಂಪ್ಯೂಟರ್ ಅಥವಾ ಓವಿ ಯಾಗಲಿ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಕನಾರ್ಟಕದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಹಿಂದುಳಿದ ಜಿಲ್ಲೆ ಎಂದು ಹೆಸರು ಪಡೆದ ನಮ್ಮೊರಲ್ಲಿ ವಿಜ್ಞಾನದ ಬಣ್ಣ ಬಣ್ಣದ ಪ್ರಸ್ತರಗಳೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ ನಾವುಗಳು ಹತ್ತು ಹನ್ನೊಂದು ವರ್ಷದವರಾದರೂ ವಿಜ್ಞಾನದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅಭಿರಾಗಿಯೇ ಇದ್ದೇವು. ಅಂತಹ ಸಮಯದಲ್ಲಿ, ವಿಜ್ಞಾನದ ಅನೇಕ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನೇರಿಸಿದರು ನಮ್ಮ ವಿಜ್ಞಾನದ ಅಧ್ಯಾತ್ಮರಾದ “ತಾಳಿಕೋಟಿ” ಸರ್. ಅವರು, ನಾವೆಲ್ಲ ತಿಳಿದುಕೊಂಡಂತೆ ಸೂರ್ಯನು ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುವುದೂ ಇಲ್ಲ, ಹೆಚ್ಚಿಮದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗುವುದೂ ಇಲ್ಲ. ಅವನು ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಭೂಮಿಯ ಮಾತ್ರ ತನ್ನ ಸುತ್ತ ಮತ್ತು ಸೂರ್ಯನ ಸುತ್ತ ತಿರುಗುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ದಿನ ರಾತ್ರಿಗಳು ಮತ್ತು ಮತುಗಳು ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆ, ಎಂದು ಹೇಳಿ ನಾವು ವಿಸ್ತೃಯಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡಿದರು.

ಸೂರ್ಯನು ಇದ್ದಲ್ಲೇ ಇರುತ್ತಾನೆ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲಿರುವ ನಾವು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಅವನಿಗ ಹತ್ತಿರವಾಗುತ್ತೇವೆ, ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಅವನಿಗ ದೂರವಾಗುತ್ತೇವೆ, ಎಂದು ತಿಳಿದು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿಜಿತವಾದ ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೆರಳಿತು. “ಸರ್ ಹಾಗಾದರೆ ನಾವು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ತಾಳಿಗಳಿಗೆ ನಡೆದುಕೊಂಡು ಏಕೆ ಮನಗೆ ಹೋಗಬೇಕು? ನಿಂತಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತರೆ ನಮ್ಮ ನಮ್ಮ ಮನೆಗಳಿಗೆ ತಲುಪುವುದಿಲ್ಲವೇ” ಎಂದು ನನ್ನ ದಡ್ಡತನದ ಪರಮಾದಿಯನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದಾಗ ನನ್ನ ಸಹಪಾರಿಗಳು ಗೊಳ್ಳೆಂದು ನಿನ್ನ ತಮ್ಮ ಬಗೆ ಬಗೆಯ ದಂತಪಂತಿಗಳನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದರು. ಆದರೆ ತಾಳಿಕೋಟಿ ಸರ್ ಮಾತ್ರ ಇಂತಹವುಗಳನ್ನು ದಡ್ಡ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತೇವೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಅನೇಕ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು, ಅತ್ಯಂತ ತಾಳ್ಳೆಯಿಂದ ಕೇಳಿ ಹೀಗಿಯಿಂದ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ವಿವರಿಸಿ ನನ್ನ ವಿಜಿತವಾದ ಸಂದೇಹಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಬಹುಶಃ ಅವರ ಈ ತಾಳ್ಳೆ ಮತ್ತು ಅತಿ ಹೀಗಿಯಿಂದಾಗಿಯೇ ನಾನು ಇಂತಹ ದಡ್ಟ ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೇಳಿದ್ದೆ ಎಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಅವರು ಹೇಳುವ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ನನಗೆ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಾಗಿ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು. ಪ್ರಯೋಗ ಶಾಲೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ, ಲಿಟ್ಟೊ ಕಾಗದಗಳು ಬಣ್ಣ ಬದಲಾಯಿಸುವುದನ್ನು, ದ್ರಾವಣಗಳು ಹರಳುಗಟ್ಟುವುದನ್ನು, ಗಾಚಿನ ಯೋಜನೆನ್ನು ನೀರನಿಂದ ತುಂಬಿ ತಲೆಕೆಳಗಾಗಿ ಹಿಡಿದರೂ ಅದು ಬೀಳದೆ ಇರುವುದನ್ನು, ಸೂಕ್ಷ್ಮದರ್ಶಕ ಯಂತ್ರದಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಬೆಳವಿಗಳನ್ನು, ತೋರಿಸಿ ನಾನು ಬೆಕ್ಕುಸ ಬೆರಗಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ನಾನು ಬೆರಗಾಗುವಂತೆ ಅನೇಕ ಸಂಗತಿಗಳು ನಮ್ಮ ಉರಲ್ಲಿಯಾ ಸದೆಯುತ್ತಿದ್ದೇವು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮಾರಮ್ಮನ ಆಗಮನವೂ ಒಂದಾಗಿತ್ತು. ಬುಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ಮಾರಮ್ಮನನ್ನು ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಹೊತ್ತು, ಹಣೆಯ ತುಂಬ ಕುಂಕುಮ ಬಳಿದುಕೊಂಡು, ಸೂಂಟದಿಂದ

ಮೇಲುಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬತ್ತಲೆಯಾಗಿ, ತೋಳುಗಳಿಗೆ ನಿಂಬೆಹೆಣ್ಣಿಗಳನ್ನು ಹೊಲಿದುಕೊಂಡು, ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿ ಆಗಾಗ ಬರುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನ ಹಿಂದೆ ಅವನ ಹೆಂಡತಿ, ಆತನ ಮಕ್ಕಳು, ಇದೇ ಕುಟುಂಬವೇ ಇರುತ್ತಿತ್ತು. ಆತನು ಗಂಡನಾದರೂ ಸಹ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ನೆರಿಗೆಗಳಳ್ಳು ಬಣ್ಣಬಣ್ಣದ ಲಂಗ ತೊಟ್ಟಿರ್ತಿದ್ದನು. ಕವ್ಯ ಬಣ್ಣದ ಎತ್ತರದ ಆ ವ್ಯಕ್ತಿ ನಡೆದಾಡುವಾಗ ಆತನ ಆ ಬಣ್ಣ ಬಣ್ಣದ ಲಂಗ ಅತ್ಯಂತ ಆಕರ್ಷಕವಾಗಿ ಓಲಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಆತನ ಕೈಯಲ್ಲಿ, ಮೂಲದಲ್ಲಿ ದಷ್ಟನಾಗಿಯೂ. ತುದಿಯಲ್ಲಿ ತೆಳುವಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ಸೆಣಬಿನ ಹಗ್ಗಿದ ಜಾವಟಿ ಇರುತ್ತಿತ್ತು. ಒಂದು ಕೈಯಿಂದ ಅದನ್ನು ತಿರುವುತ್ತ ರೊಂಯ್ ಎಂದು ಸದ್ಯ ಮಾಡುತ್ತ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಆತನನ್ನು ನೋಡಲು ಕಾಯಿತ್ತಿದ್ದೆ ನಾನು. ಆತನು ಆ ಬುಟ್ಟಿಯನ್ನು ಒಂದು ಕಡೆ ಇಟ್ಟು ಆ ಜಾವಟಿಯಿಂದ ಎದೆಯ ಮೇಲೆ ಭೀಕರವಾಗಿ ಹೊಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ, ದೊಡ್ಡ ದಬ್ಬಣವನ್ನು ಒಂದು ಕೆನ್ನೆಯ ಕಡೆಯಿಂದ ಇನ್ನೊಂದು ಕೆನ್ನೆಯ ಹೊರಗೆ ಬರುವಂತೆ ಚುಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಆ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ನಾನು ನನ್ನ ಒಡನಾಡಿಗಳೊಡನೆ ಭಯ ಮಿಶ್ರಿತವಾದ ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದೆ. ಆದರೆ ನಮ್ಮ ತಾಳಿಕೋಟಿ ಸರ್ ಮಾಡುವ ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ಕಂಡಾಗ ಆಗುತ್ತಿದ್ದ ಸಂತನ ಮತ್ತು ಆಶ್ಚರ್ಯಗಳು ಆಗ ಆಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ವೊದಲನೆಯದರಲ್ಲಿ ದೇವತ್ವದ್ಯೋ ಅಥವಾ ದೈವತ್ವದ್ಯೋ ಕೈವಾಡವಿರುತ್ತದೆ ಎಂದು ನನ್ನ ಭಾವನೆಯಾಗಿತ್ತು. ನನ್ನಲ್ಲಿ ಅವರೆಡೂ ಇಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ನಾನು ಆತನು ಮಾಡಿದಂತೆ ಮಾಡಲಾರದವಳಾಗಿದ್ದೆ. ಆದರೆ ನನ್ನ ಸರ್ ಮಾಡಿ ತೋರಿಸುವ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಅಷ್ಟುತವನ್ನು ನಾನೂ ಮಾಡಿ ಆನಂದಿಸಬಹುದಾಗಿತ್ತು.

ಒಂದು ಸಲ ನಮ್ಮ ಸರ್ ಅವರು ನಮಗೆ(ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ) ನಾವು ಕಾಮನ ಬಿಲ್ಲನ್ನು ಕಂಡಿದ್ದೇವೆಯೋ? ಅದು ಎಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗ ಮೂಡುತ್ತದೆ ಎಂದು ಕೇಳಿದರು. ಹಕ್ಕಿಗರಾದ ನಾವು ಅಂದು ಇಂದಿನಂತೆ ಸದಾ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಕಾಲ ಕಳೆಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ದಿನದ ಬಹು ಭಾಗವು ಪ್ರಕೃತಿಯ ಮುದಿಲಲ್ಲೇ ಕಳೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಕಾಮನ ಬಿಲ್ಲನ್ನು ಅದು ಮೂಡಿದಾಗಲೆಲ್ಲ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಗಮನಿಸಿ ಸಂತನದಿಂದ ಕುಣಿದಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರ ಆ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಸರಿಯಾದ ಉತ್ತರ ಕೊಡುವುದರಲ್ಲಿ ಯಾವ ಕೆಷ್ಟವೂ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಅನಂತರ ಅವರು “ನಾನು ಈಗ ಕಾಮನ ಬಿಲ್ಲನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತೇನೆ ಯಾರಾದರು ನೋಡಲು ಬಯಸುವಿರೇನು?” ಎಂದು ಕೇಳಿದರು. ಕೂಡಲೇ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿದವರಲ್ಲರು ಕೈ ಎತ್ತಿದರು. ಆದರೆ ಎಲ್ಲರ ಮನದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಹಡೆಯಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಆಗಸದಲ್ಲಿ ವೋಡಗಳ ಭಾಯಿಕೊಡ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಹನ್ನೊಂದು ಗಂಟೆಯ ಸೂರ್ಯ ಧಳಧಳಿಸುತ್ತಿದ್ದ. ಕಾಮನ ಬಿಲ್ಲ ಮೂಡುವುದು ಹೇಗೆ? ಆದರೆ ನಮ್ಮ ಓಂಚರ್ ಎಂದೂ ಮೋನ ಮಾಡಿದವರಲ್ಲ, ಸುಳ್ಳ ಹೇಳಿದವರಲ್ಲ. ಅವರನ್ನು ನಂಬಿಸಿರುವುದು ಹೇಗೆ? ಅಂತೂ ಅವರು ಹೇಳಿದಂತೆ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ತರಗತಿಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ಹೋದೆವು. ಅವರು ಒಂದು ಲೋಟದಲ್ಲಿ ನೀರು ತರಿಸಿದರು. ನಮ್ಮನ್ನೆಲ್ಲ ತಮ್ಮ ಒಂದು ಪಾಶ್ಚಯಕ್ಕೆ ಸ್ನೇಹ ದೂರದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿದರು. ದೊಡ್ಡ ಮತ್ತು ಎತ್ತರವಾದ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಉಳ್ಳ ಅವರು, ಬಾಯಿ ತುಂಬ ನೀರನ್ನು ತುಂಬಿಕೊಂಡು ಆ ನೀರನ್ನು ಬಾಯಿಯಿಂದ ತುಂತುರು ಹನಿಗಳಾಗಿ ದೂರಕ್ಕೆ ಬೆಷ್ಟುವಂತೆ ಉಗಿದರು. ಆಗ ಆ ತುಂತುರು ಹನಿಗಳಲ್ಲಿ ಸುಂದರವಾದ ಕಾಮನ ಬಿಲ್ಲ ಕಂಡಿತು. ಆಗ ನಮಗಾದ ಬೆರಗನ್ನು ನೀವೇ ಉಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಿರಿ. ಅಂತೂ ದೇವತ್ವ ಅಥವಾ ದೈವತ್ವ ಇಲ್ಲದೆಯೇ ನಾವು ಏನೆಲ್ಲ ಮಾಡಬಹುದು, ಮತ್ತು ರಣ್ಣಿಗೆ ಕಂಡದ್ದು ಮಾತ್ರ ಸತ್ಯವಲ್ಲ, ಅದರಾಚೆಗೂ ಸತ್ಯವು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಅಡಗಿರುತ್ತದೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಸದಾ ನೆನೆಹಿನಲ್ಲಿಡುವಂತೆ ಮಾಡಿದ ಆ “ಓಂಚರ್”ಗೆ “ಗುರುವೇ ನಮಃ” ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತ ಇದನ್ನು ಮುಗಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಚಾಂಗಲೇರಿ

ಪ್ರವಾಸ

“ಪ್ರವಾಸ” ಎಂದ ಕೂಡಲೇ ಹಿಗ್ಗಿನಿಂದ ಕುಣಿದಾಡುತ್ತಿದ್ದೇ ನಾನು. ಪ್ರವಾಸದ ಕನಸುಗಳಿಂದ ಅನೇಕ ರಾತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ ಅನಂದದಿಂದ ನಿದ್ದೆಗೆಷ್ಟಿದ್ದೇನೆ. ಎತ್ತಿನ ಬಂಡಿ, ಜೀವ್ರ, ಕಾರು, ರೈಲು, ವಿಮಾನ, ಹಡಗು ಇತ್ಯಾದಿ ವಾಹನಗಳಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣ ಪ್ರಟಿ ಹಲ್ಹಿಗಳಲ್ಲದೆ ದೂರದ ಪಟ್ಟಣಗಳಿಗೆ, ವಿದೇಶಗಳಿಗೆ, ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಿ ನಾನಾ ರೋಮಾಂಚಕ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ನನ್ನಾದಾಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ. ಆ ಎಲ್ಲ ಅನುಭವಗಳು ಇಂದಿಗೂ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಿಯಡೆ ಜೀವಂತವಾಗಿ ಉಳಿದುಬಿಟ್ಟಿವೆ. ಈಗ ನಾನು ನನ್ನ ಬಾಲ್ಯದ ಅಂತಹ ಒಂದು ಪ್ರವಾಸದ ಬಗ್ಗೆ ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದೇನೆ.

ನನಗಾಗ ಒಂಭತ್ತು ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸಿಗಿದ್ದಿರಬಹುದು. ನನ್ನ ಕೊನೆಯ ತಂಗಿಯ ಕೂಡಲು ತೆಗೆಸುವ ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕಾಗಿ ನಾವು ನಮ್ಮ ಮನೆಯ ದೇವರಗುಡಿ ಇರುವ ಸ್ಥಳ ‘ಚಾಂಗಲೇರಿ’ ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುವುದೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಈಗ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಲು ಒಂದು ಒಳ್ಳೆಯ ರಸ್ತೆ ಇದೆ. ಆದರೆ ನಲವತ್ತೂರು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ನಡೆದು ಇಲ್ಲವೇ ಎತ್ತಿನ ಬಂಡಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಗ ಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಇದು ನಾನು ಮಾಡಿದ್ದ ದೀರ್ಘವಾದ (ಮೂರು/ ನಾಲ್ಕು ತಾಸಿನ ಸುಮಾರು 25 ಕಿಲೋಮೀಟರಿನ ದೂರದ) ಎತ್ತಿನ ಬಂಡಿಯ ಪ್ರಯಾಣವಾಗಿತ್ತು. ಈ ಪ್ರಯಾಣದ ನಿರ್ಧಾರ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಗರಿಗೆದರಿ ಕುಣಿಯತ್ತೊಡಗಿತ್ತು. ಇದಕ್ಕೆ ನಾಲ್ಕು ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣಗಳಿದ್ದವು: ಒಂದು, ಎತ್ತಿನ ಬಂಡಿಯ ಪ್ರಯಾಣ. ಎರಡು, ಆ ಗುಡಿ ದಟ್ಟವಾದ ಅರಣ್ಯದ ನಡುವೆ ಇದ್ದದ್ದು. ಮೂರು, ಒಂದು ರಾತ್ರಿ ನಾವು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಕಳೆಯುತ್ತಿರುವುದು. ನಾಲ್ಕು, ನನ್ನ ವಾರಿಗೆಯವರಾದ ನನ್ನ ಸಂಬಂಧಿಕರ ಹುಡುಗಿಯರೆಲ್ಲ ನನ್ನೊಂದಿಗೆ ಬರುತ್ತಿರುವುದು.

ಆ ಗುಡಿಯು ನಾಗರಿಕತೆಯಿಂದ ದೂರ, ದಟ್ಟವಾದ ಕಾಡಿನ ಮುಢ್ಣೆ ಇತ್ತು. ಆ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಹುಲಿಗಳು ಇದ್ದವು. ಹೀಗಾಗಿ ಜನರು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಲು ಹಿಂಜರಿಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಂತಹ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಲು ನಿರ್ಧರಿಸುವ ಮೂಲಕ ನನ್ನ ಹಿರಿಯರು ಒಂದು ಸಾಹಸವನ್ನೇ ಕೈಗೊಂಡಿದ್ದರೆಂದೇ ನನ್ನ ಭಾವನೆಯಾಗಿತ್ತು. ನಾನೂ ಕೂಡ ಅದರಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದೇನೆ ಎನ್ನುವ ವಿಚಾರದಿಂದಲೇ ನಾನು ರೋಮಾಂಚನಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೆ. ನಾನು ಮತ್ತು ನನ್ನ ವಾರಿಗೆಯವರೆಲ್ಲ ಮೂರುದಿನಗಳಿಂದ ಕೇವಲ ಅದರ ಬಗ್ಗೆಯೇ ಮಾತಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೇವು. ಆ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ‘ಗೊಟ್ಟಂಗೊಟ್ಟಿ’ ಎಂಬ ಬಹಳ ದಟ್ಟವಾದ ಹಸುರುವನ ಇತ್ತೆಂದು ನಮ್ಮ ಪರ್ಯ ಪ್ರಸ್ತರಕದಲ್ಲಿ ಒದಿದ್ದೇವು. ಆ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನ ಕಿರಣಗಳು ಭೂಮಿ ಮುಟ್ಟುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವಂತೆ. ಆದರೆ ಈಗ ಆ ಕಾಡು ನಾಶವಾಗಿ ಹೋಗಿದೆಯಂತೆ. ಆದರೆ ಈಗಲೂ ಸಹ ಅದು ಹುಲಿಗಳ ಆವಾಸ ಸ್ಥಾನವಾಗಿದೆ ಎಂಬ ಸತ್ಯ ನಮ್ಮನ್ನು ಕುತೊಹಲಿಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುವ ದಿನವನ್ನೇ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಏದುರು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದೇವು.

ಅಂತೂ ಆ ದಿನ ಒಂದೇ ಬಿಟ್ಟಿತು. ಮುಂಜಾವಿನ ಆರು ಫಂಟೆಗೆ ಎಲ್ಲರೂ ಹೋರಡಲು ಸಿದ್ಧರಾದರು. ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು ದಿವಸ ಇರಲು ಬೇಕಾಗುವ ಸಾಮಾನುಗಳು, ಅಡುಗೆಗೆ ಬೇಕಾಗುವ ದಿನಸಿಗಳು, ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಒಂದಿಗಳಿಗೆ ಹೇರಿ ಹೋರಡಲು ಬೆಳಗಿನ ಏಳು ಫಂಟೆಯಾಗಿರಬೇಕು. ಕೊನೆಗೂ ಎತ್ತಿನ ಬಂಡಿಗಳು ಸಾಮಾನು ಸರಂಜಾಮುಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಜನರನ್ನು ಹೋತ್ತು ಉರು ಬಿಟ್ಟು ಸಾಲಾಗಿ, ‘ಚಾಂಗಲೇರಿ’ ಯ ದಾರಿ ಹಿಡಿದವು. ಮಣಿನ ಮೇಲೆ ಉರುಳುವಾಗ

ಬಂಡಿಯ ಗಾಲಿಗಳು ಮಾಡುವ ಸದ್ದು, ಎತ್ತುಗಳ ಗೊರಸುಗಳ ಸದ್ದು, ಅವುಗಳ ಕೊರಳೊಳಗಿನ ಗಂಟೆಗಳ ಸದ್ದು ಮತ್ತು ಜನರ ಜನರ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಸೂಸುವ ದೇವರ ಬಗ್ಗೆ ಭಯ ಭಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಆ ದಿನ ನಡೆಯಬೇಕಾದ ಕೆಲಸ ಕಾಯಂಗಳ ನಿವಾಹಣೆಯ ಚಚೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಗಾಂಭೀರ್ಯ, ಅದರ ಮೂಲಕ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವ ಆವರ ಜವಾಬ್ದಾರಿ, ಎಲ್ಲವೂ ಸೇರಿ ಹೇಳಲು ಬಾರದ ಆನಂದದ, ಉತ್ಸಾಹದ ಮತ್ತು ಸಂಭ್ರಮದ ವಾತಾವರಣ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ್ದವು.

‘ಹಾಂಗಲೇರಿ’ ನಮ್ಮ ಹಳ್ಳಿಯಿಂದ ಈಗ ಕೇವಲ 20 ಕಿಲೋಮೀಟರ್ ದೂರವಿದೆ. ಆದರೆ 43 ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಲು ನೇರ ದಾರಿ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಸುತ್ತಿ ಬಳಸಿ ಹೋಗಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಆ ಸುತ್ತು ಬಳಸಿನ ದಾರಿಯೂ ಸಹ ಸುಗಮವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಕಾಡಿನ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಹೋಗುವ ಆ ದಾರಿ ಅನೇಕ ಏರು ತಗ್ಗಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದಾಗಿತ್ತು. ಕೆಲವುಕಡೆ ಕಲ್ಲು ಬಂಡೆಗಳಮೇಲೆ ಹೋಗಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಹಾಗೆ ಹೋಗುವಾಗ ಬಂಡಿಯ ಒಂದು ಗಾಲಿ ಒಂದಾವರೆ ಎರಡು ಅಡಿ ಎತ್ತರದ ಬಂಡೆಯ ಮೇಲಿದ್ದರೆ ಇನ್ನೊಂದು ಗಾಲಿ ತಗ್ಗನಲ್ಲಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಬಂಡಿ ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಒಂದೆಡೆಗೆ ವಾಲಿಕೊಂಡು ಅದರಲ್ಲಿರುವ ಸಾಮಾನುಗಳು ಉರುಳುತ್ತಿದ್ದವು. ಎತ್ತುಗಳಿಗೆ ಬಂಡಿ ಎಳೆಯುವುದು ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅಂತಹ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ, ಗಾಡಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಬಂಡಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತವರೆಲ್ಲ ಇಳಿದು, ಗಾಡಿಯನ್ನು ನೂಕಿ, ಸಾಮಾನುಗಳು ಉರುಳಿ ಬೀಳಿದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೆಲವುಕಡೆ ದಾರಿ ಕೇವಲ ಕಾಲುದಾರಿಯಂತಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಅದರ ಅಕ್ಷಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಮುಳ್ಳಿನ ಪ್ರೋಡೆಗಳಿರುತ್ತಿದ್ದವು. ಅದರ ಮೂಲಕ ಹಾದು ಹೋಗುವಾಗ ಆ ಮುಳ್ಳಿನ ಪ್ರೋಡೆಗಳು ಬಂಡಿಯ ಹಾಗೂ ಎತ್ತುಗಳ ಮೈ ಸವರುವಂತಿರುತ್ತಿದ್ದವು. ಎತ್ತುಗಳಿಗೆ ನೋವಾಗಬಾರದೆಂದು, ಕೆಲವರು ವೋದಲೇ ಮುಂದೆ ಹೋಗಿ ಉದ್ದೇಶದ ಕೋಲುಗಳಿಂದ ಆ ಮುಳ್ಳಿನ ಶಾಖೆಗಳನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ತಳ್ಳಿ ಹಿಡಿದು ಬಂಡಿಗಳನ್ನು ಸಾಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಹಿಂಗೆ ಹಿರಿಯರು, ಪಾಪ ಆ ದುರ್ಗಮವಾದ ದಾರಿಯನ್ನು ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಸಾಗುವ ಉಪಾಯ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆ, ನಾವು ‘ಗೊಟ್ಟಂ ಗೊಟ್ಟಿ’ ಕಾಡು ಈಗ ನಾಶವಾಗಿದೆ ಎಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದರೂ ಸಹ ಸ್ವಲ್ಪ ಮಟ್ಟಿಗಾದರೂ ಅದನ್ನು ಹೋಲುವ ಕಾಡನ್ನು, ಅದರಲ್ಲಿರುವ ಕಾಡು ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದೇವು. ಆದರೆ ಅಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಮುಳ್ಳಿನ ಪ್ರೋಡೆಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಇನ್ನಾವ ಕಾಡೂ ನಮಗೆ ಕಂಡುಬರಲಿಲ್ಲ. ಹುಲಿ ಚಿರತೆಗಳ ಬದಲಿಗೆ ಒಂದರಡು ನರಿಗಳನ್ನು ನೋಡಿದೆವೆ. ಆದರೆ ನಮಗೇನೂ ನಿರಾಶೆಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ಬಂಡಿಗಳು ಮನುಷ್ಯನ ನಡಿಗೆಯ ಗತಿಯಿಂದಲೇ ಸಾಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಹಾಗಾಗಿ ನಾವು ನಮಗೆ ಬೇಕೆಂದಾಗ ಗಾಡಿಯಿಂದ ಕೆಳಗೆ ಧುಮುಕಿ, ಕೆಂಪು ಮಣಿನ ಮತ್ತು ಕೆಂಪುಕಲ್ಲಿನ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದಂತೆ ಹರಣುತ್ತ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದೇವು. ಸಾಕೆನಿಸಿದಾಗ ಬಂಡಿ ಹತ್ತುತ್ತಿದ್ದೇವು. ಅಲ್ಲಿನ ಮಣ್ಣ ಬಲು ಕೆಂಪು ಮತ್ತು ಮೃದುವಾದ ಒಣ ಮಣ್ಣ. ಅದರಲ್ಲಿ ಕಾಲಿಟ್ಟ ಕೂಡಲೆ ಅದು ಅತಿತ್ತ ಹಾರಿ ಅಂಗಾಲು, ಪಾದಮತ್ತು ಕಾಲಿನ ಮೇಲಾಳ್ಗದವರೆಗೂ ಧೂಳು ಮೆತ್ತಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿತ್ತು. ಅಂತಹ ಕಾಲುಗಳಿಂದ ನಾವು ಬಂಡಿ ಹತ್ತಿದಾಗ ಹಿರಿಯರು ಕೋಪಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದರ ಕಡೆಗೆ ಗಮನ ಕೂಡದೆ ನಾವು, ‘ಹುಲಿ ಚಿರತೆಗಳು ಎಲ್ಲಿರುತ್ತವೆ? ಯಾವಾಗ ಬರುತ್ತವೆ?’ ಎಂದು ಪದೇ ಪದೇ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದೇವು. ಆಗ ಅವರು, ‘ನೀವು ಧರ್ಮ ಧರ್ಮ ಎಂದು ಹೆಚ್ಚಿ ಹಾಕ್ತ ವಟ ವಟ ಮಾತಾಡಿದ್ದರ ನಿಮ್ಮ ಧನಿ ಕೇಳಿ, ಅವು ದೂರ ಹೋಗ್ನಾವೋ. ಅವ್ಯಾಕ್ಷ ಮುಂದ ಬತಾವ?’ ಎಂದು ಅವರು ಕೊಟ್ಟಿ ಉತ್ತರವನ್ನು ಕೇಳಿ, ಗಾಡಿಯಿಂದ ಧುಮುಕಿ, ಬಂಡಿಗಳನ್ನು ಮುಂದೆ ಹೋಗಲು ಬಿಟ್ಟು, ಗದ್ದಲ ಮಾಡದೆ ಹುಲಿನೋಡುವ ಆಸೆಯಿಂದ ನಾವೆಲ್ಲ ನಿಧಾನವಾಗಿ ನಡೆಯಲು ತೊಡಗಿದೆವು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ದೊಡ್ಡವರಿಂದ ಇನ್ನಾ ಖಾರವಾಗು ಬೈಯಿಸಿಕೊಂಡೆವು. ಆಗ ಬಾಡಿಹೋದ ನಮ್ಮ ಮುಖಗಳನ್ನು ನೋಡಿದರೂವ,

‘ಅದಕ್ಕಾಗ್ ಮಾರಿ ಅಷ್ಟು ಸಪ್ಪಗ್ ಮಾಡೋಂಡಿರಿ? ಅಲ್ಲಿ ಗುಡಿ ಹತ್ತೆ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಹುಲಿಗಳಿತಾಂವ್. ರಾತ್ರಿ ಗುಡಿ ಹತ್ತೆ ಬತಾಂವ್. ನೀನು ರಾತ್ರಿ ಎಚ್ಚು ಇದ್ದು ನೋಡಿದ್ದ ಸಾಕು ಕಂಡೇ ಕಾಣ್ಣಾವ್. ತಿಳಿತೆ?’ ಎಂದರು.

‘ ಆ ಕತ್ತಾಗ್ ಹುಲಿನ್ನ ಹೆಂಗ ಗುರುತ್ ಹಿಡಿಯೋದು?’ ಎಂದು ನಾನು ಕೇಳಿದೆ.

‘ ಅದರ ಕಣ್ಣಳು ಬೆಂಕಿ ಕೆಂಡ್ಡಹಂಗ್ ಹೊಳಿತಾವ್. ಹೊಳಿಯೋ ಎರಡು ಗುಂಡ್ ಕಾಣಿಸದ್ದ ಅದನ್ನ ಹುಲೀನೇ ಅನೊಷ್ಟೇ’ ಎಂದು ಅವರು ಹೇಳಿದರು.

ಅವರ ಮಾತು ಕೇಳಿ, ಹುಲಿಯನ್ನ ಕಾಣುವ ಅವಕಾಶ ಪ್ರಾತಿಂಯಾಗಿ ಕಳೆದು ಹೋಗಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದು ಸಮಾಧಾನವಾಗಿ, ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಹುಲಿಯ ಕಣ್ಣಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಉಹಾಪ್ರೋಪಗಳ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಹೋಡೆವು.

ಅಂತೂ ಅಂದಿನ ಪರ್ಯಾಯ ಮುಗಿಯಿತು. ಸುಮಾರು ಹನೊಂದು ಗಂಟೆಗೆ ಗುಡಿ ತಲುಪಿದೆವೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಎತ್ತುಗಳನ್ನ ನೋಗಗಳಿಂದ ಬಿಡಿಸಿ, ಉದ್ದವಾದ ಹಗ್ಗಗಳಿಂದ ಗೂಟಗಳಿಗೆ ಕಟ್ಟಿದರು. ಕೆಲವರು ಅಪ್ಪಗಳಿಗೆ ಮೇವು ನೀರು ಹಾಕುವುದರಲ್ಲಿ ನಿರತರಾದರು. ಇನ್ನು ಕೆಲವರು, ಬಂಡಿಗಳಿಂದ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು ಇಳಿಸಲು ತೊಡಗಿದರು. ಹೆಂಗಸರೆಲ್ಲ ಕಲ್ಲಾಣಿಗೆ ಹೋಗಿ ಕೈಕಾಲು ಮುಖ ತೊಳೆದುಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಿನ ಮಹಾಮಹಿಮನಾದ ವೀರಭದ್ರ (ಸುಮಾರು ಮೂರು ಅಡಿ ಎತ್ತರದ ಒಂದು ಬೋಳು ಕಪ್ಪು ಶಿಲೆ) ಸ್ವಾಮಿಗೆ ಭಯ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೈಮುಗಿದು ಸ್ವಾನಕ್ಷೇ, ಅಡುಗೆಗೆ ಅಣಿಮಾಡಲು ತೊಡಗಿದರು. ನಾವೂ ಕೂಡ ದೇವರಿಗೆ ಮಣಿದೆವು.

ನಮಗಂತೂ ಏನೇನೂ ಕೆಲಸವಿರಲಿಲ್ಲ. ಯರೂ ಕಲ್ಲಾಣಿಯ ಒಳಗೆ ಇಳಿಯಬಾರದು, ಗುಡಿಯ ಸುತ್ತ ಒಂದು ನಿದಿಷ್ಟ ಪರಿಧಿಯ ಹೋರಗೆ ಹೋಗಲೇಬಾರದು ಎಂದು ತಾಕೀತು ಮಾಡಿದ್ದರು. ಆ ಹಿರಿಯರ ಮಾತು ಮೀರುವಷ್ಟು ಧೈಯರ ನಮಗಿರಲಿಲ್ಲ. ನಮಗೇನೂ ಬೇಸರವಾಗಲಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ವಾರಿಗೆಯವರೊಂದಿಗೆ ಆಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಆಟಗಳು, ಮಾತಾಡಲು ಸಾಕಷ್ಟು ವಿಷಯಗಳು ಇದ್ದವು. ಅಲ್ಲದೆ ಸ್ವಾನ, ಪೂಜೆ, ಕೂದಲು ತೆಗೆಯುವ ಶಾಸ್ತ್ರ, ಉಟ ಮುಂತಾದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ನಮಗೆ ಬೇಸರಗೊಳ್ಳಲು ಅವಕಾಶ ಕೊಡಲೇ ಇಲ್ಲ. ಎಲ್ಲರ ಉಟ ಮುಗಿಯುವಾಗ ಸಾಯಂಕಾಲಿಕದು ಗಂಟೆಯಾಗಿರಬಹುದು. ಆಗಲೆ ರಾತ್ರಿಯ ಭದ್ರತೆಗೆ ಸಿದ್ಧತೆಗಳು ಪ್ರಾರಂಭವಾದವು. ಗುಡಿಯ ಸುತ್ತ ಮುತ್ತ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಬೆಂಕಿಯನ್ನು ಉರಿಸುವುದು, ಎತ್ತುಗಳನ್ನು ಆದಷ್ಟು ಗುಡಿಗೆ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿಕಟ್ಟಿಸುವುದು, ಜನರು ಸರದಿಯಂತೆ ಎಚ್ಚರವಿರಲು ನಿರಧರಿಸುವುದು ಮುಂತಾದದ್ದು ನಡೆಯಿತು. ಸೂರ್ಯ ಮುಳುಗುವ ಸ್ವಲ್ಪ ಮುಂಚೆ ಐದಾರು ಜನರ ಒಂದು ಗುಂಪು, ತಮಟೆಯನ್ನು ಜೋರಾಗಿ ನುಡಿಸುತ್ತ ಗುಡಿಯ ಸುತ್ತ ಎರಡು ಮೂರು ಬಾರಿ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಹಾಕಿತು. ಕಾಡು ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ದೂರವಿಡುವುದು ಇದರ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿತ್ತು. ಹಿರಿಯರ ಈ ಎಲ್ಲ ಏಷಾಡುಗಳಿಂದ, ನಮ್ಮ ಮನದಲ್ಲಿ ಭಯ ಮನೆ ಮಾಡ ತೊಡಗಿತು. ನಮ್ಮ ಮುಖ ನೋಡಿ ನಮ್ಮ ಸೋದರತ್ತೆ,

‘ನೀವ್ಯಾಕ್ ಹೀಂಗ್ ಮುಖ ಮಾಡಿರೆ ನಮ್ಮವ್. ಈ ವೀರಭದ್ರ ಸ್ವಾಮಿ ಹೆಂತವ ಅಂತ ತಿಳೊಂಡಿರಿ? ನಮ್ಮನೈಲ್ಲ ಭಂದ್ ಕಾರ್ಯಾನ್. ಬರಿ ಇಲ್ಲ. ಸುಮ್ಮ ಮಕ್ಕೋರಿ’ ಎಂದು ನಮ್ಮನ್ನ ತಮ್ಮ ಪ್ರೀತಿಯ ಬಿಸುಪಿನಲ್ಲಿ ಮಲಗಿಸಿಕೊಂಡರು.

ಗಾಡಿಯ ಪಯನಿ, ಕಾಲ್ಯಾಂಗೆ, ಆಟ, ಒಡನಾಡಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಎಡೆಬಿಡದ ಮಾತುಗಳಿಂದಾದ ಆಯಾಸದಿಂದ, ನಾವು ಬೇಡ ಬೇಡಪೆಂದರೂ, ಹಲಿಗಳ ಕಣ್ಣಗಳನ್ನು ನೋಡುವ ಆಸೆಯಿಂದಲೇ ನಿದ್ರಾದೇವಿಗೆ ಸೋತುಹೋದೆವು. ನಮಗೆ ಎಚ್ಚರವಾದಾಗ ಸೂರ್ಯ ಸಾಕಷ್ಟು ಮೇಲೇರಿ ಬಂದಿದ್ದ. ಕೆಲವರು ಸ್ವಾನ ಪೂಜೆ ಮುಗಿಷಿಕೊಂಡು ಹೊರಡುವ ಸಿದ್ಧತೆಯಲ್ಲಿದ್ದರು. ನಾವು ನಿದ್ದೆಯಿಂದ ಎದ್ದು ಕಣ್ಣ ಬಿಟ್ಟು ಸುತ್ತು ಮುತ್ತು ನೋಡಿದೆವು. ಎಲ್ಲಿಯೂ ಹಲಿ ಕಣಲಿಲ್ಲ. ರಾತ್ರಿಯ ಆತಂಕದ ವಾತಾವರಣಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ, ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಹುರುಪು, ಉತ್ಸಾಹ, ಗಡಿಬಿಡಿ, ಭಯಭಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಧನ್ಯತೆಯ ವರ್ತಾವರಣ ಉಂಟಾಗಿತ್ತು. ನಾವೂ ಕೂಡ ಅದರ ಭಾಗವಾಗಿ ಹೋದೆವು. ಒಂದೆರಡು ತಾಸುಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು, ವೀರಭದ್ರನಿಗೆ ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ನಮಿಸಿ ಎತ್ತಿನ ಬಂಡಿಯನ್ನು ಏರಿ ಮನೆಯ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಟೆವು.

ಈ ಪ್ರಯಾಣದಲ್ಲಿ, ನಾನು ಯಾವ ಸಾಹಸವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದರೂ ಸಹ, ಮೈನವಿರೇಳಿಸುವ ಫೋಟನೆ ನಡೆಯಿದ್ದರೂ ಸಹ, ಅದು ನನಗೆ ಕೊಟ್ಟಿ ಬಿಂತಿ ಮಾತ್ರ ವರ್ಣಿಸಲಸಾಧ್ಯ. ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಒಂದು ಅದ್ಭುತವೋ ಎನ್ನವಂತೆ ಕಾಣುವ ಆ ಬಾಲ್ಯದ ಮುಗ್ಗ ಮನಸ್ಸಿನ ಅನುಭವಗಳು ಎಷ್ಟು ಸವಿದರೂ ಕರಗಿಹೋಗದ ಕಲ್ಲು ಸಕ್ಕರೆಯ ಬೆಟ್ಟದಂತೆ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ವೆ. ಈಗಲೂ ನಾನು ಅವನ್ನು ಮನಸಾರೆ ಸವಿಯುತ್ತಿರುತ್ತೇನೆ.

ಲೀಲಾ ಗರಡಿ

ಕಥೆಗಳು ಮಾಡಿದ ಮೋಡಿ

“ಕಥೆ” ಎಂತಹ ಸುಂದರವಾದ ಹೆಡ. ಇದೇ ಬೋಕದ ಆಕರ್ಷಣೆಯಲ್ಲ ಅಡಗಿರೆ ಈ ಎರಡಕ್ಕರಿಂದ ಹೆಡದಲ್ಲಿ. ಮುಗುವಿನಿಂದ ಮುದುಕರರವರೆಗೆ ಎಲ್ಲರೂ ಇದರ ಮೋಡಿಗೆ ಒಳಗಾಗುತ್ತಾರೆ. ನಾನು ಇದಕ್ಕೆ ಹೊರತಾದವರೆಲ್ಲ. ನನ್ನ ಸೌಭಾಗ್ಯವೆಂದರೆ ಜಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲಿಯೇ ನಾನಾ ಕಥೆಗಳಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಬೆರಗುಗೊಳಿಸುವ, ಆ ಶ್ವಣದಲ್ಲಿ ಮನವನ್ನು ತಣೆಸುವ, ಆದರೆ ಹಿಂದೆಯೇ ಮನದಲ್ಲಿ ಪುಂಖಾನುಪುಂಖವಾಗಿ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಬಡಿದೆಬ್ಬಿಸುವಂತಹ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಹೇಳುವ ಒಬ್ಬ ವಿಶೇಷ “ಅಪ್ಪ” ನನಗೆ ದೊರಕಿದ್ದು. ಅವರು ಸಂಬಂಧಿಂದ ನಮ್ಮ ಅಪ್ಪ ಅಲ್ಲ. ಅವರು ನಮ್ಮ ಕುಟುಂಬದ ಆತ್ಮಿಯ ಮಿಶ್ರಿತ. ಅವರು ನಮ್ಮ ಮನನೆಯವರೇ ಆಗಿದ್ದರು. ಅವರಿಗೆ ಆರು ಜನ ಮಕ್ಕಳು. ಅವರಲ್ಲಿ ಮೂವರು ಮಕ್ಕಳು ನನಗಿಂತ ದೊಡ್ಡವರು. ಅವರಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮ ತಂದೆಯವರನ್ನು ಸಹಜವಾಗಿ ಅಪ್ಪ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದ್ದರಿಂದ ನಾನೂ ನನ್ನ ಅಣ್ಣಂದಿರೂ ನನ್ನ ತಂಗಿಯರೂ ಅವರನ್ನು ಹಾಗೇ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ನಮಗಿಂತ ಮೋದಲೇ ಹುಟ್ಟಿದ್ದ ನಮ್ಮ ದೊಡ್ಡಪ್ಪನ ಮಕ್ಕಳು ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ನಮ್ಮ ತಂದೆಯವರನ್ನು “ಕಾಕಾ” (ಜಿಕ್ಕಿಪ್ಪೆ) ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ನಾವೂ ಅವರಂತೆಯೇ ನಮ್ಮ ತಂದೆಯವರನ್ನು ಕಾಕಾ ಎಂದೂ ನಮ್ಮ ದೊಡ್ಡಪ್ಪನವರನ್ನು ಅಪ್ಪಾ ಎಂದೂ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಹಾಗೆಯೇ ನಮ್ಮ ಕುಟುಂಬದ ಆತ್ಮಿಯ ಮಿಶ್ರಿತಾದ ಮಜಗೆಯವರನ್ನು ಅಪ್ಪಾ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಅವರ ಮಕ್ಕಳು ನಮ್ಮ ತಂದೆಯವರನ್ನು ಕಾಕಾ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರ ಮಕ್ಕಳು ನಮ್ಮ ತಂದೆಯವರನ್ನು ಹಿನ್ನಿರು ಮಜಗೆ ಎಂದು. “ಮಜಗೆ ಅಪ್ಪಾ” ಎಂಬ ಹಿನ್ನಿರೇ ಅವರಿಗೆ ನಿಂತು ಹೋಯಿತು.

ನಾವು ತೀರ ಜಿಕ್ಕುವರಾಗಿದ್ದಾಗಿ ಅವರು ಮರೂರು ಎಂಬ ಬೇರೆ ಉರಲ್ಲಿರುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಆಗಿಂದ್ದಾಗ್ಗೆ ನಮ್ಮೂರಿಗೆ(ಬೀದರಿಗೆ) ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಬರುತ್ತಿದ್ದಿಂದ ನೇರವಾಗಿ ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆಂದು ನೆನಪು.

ಅವರು ಬಹಳ ಸರ್ಜವಾದ ಉಡುಹಿನ ಹಾಗೂ ಸರ್ಜವಾದ ಆದರೆ ಶೀಪಿನ ವ್ಯಕ್ತಿ. ಹೊಬ್ಬಿನ ಅಂಶ ಲವಲೇಶವೂ ಇಲ್ಲದ, ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸದಿಂದ ಸೌಷ್ಟವಗೊಂಡ ದೇಹ, ಬಿಳಿಯ ಧೋತ್ರ, ಬಿಳಿಯ ಅಂಗಿ, ಬಿಳಿಯ ನೂಲಿನ ಅಥವಾ ಹಳದಿ ರೇಣ್ಣೆಯ ರೂಪಾಲು. ನಾವು ಅವರನ್ನು ದೂರದಿಂದಲೇ ಗುರುತಿಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಅವರು ಬಂದ ಕೊಡಲೆ ನಾನಂತರ ಅವರಿಗೆ ವಿಶ್ವಾಂತಿಗೂ ಅವಕಾಶ ಕೊಡದೆ ಅವರ ಕೃಗಳಿಗೆ ಜೋತು ಬಿದ್ದ ಕುಣಿಯುತ್ತ “ಕಥೆ ಕಥೆ” ಎಂದು ಹೀಡಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ. ದೂರದ ಹಳ್ಳಿಯಿಂದ ಬಂದ ಅವರಿಗೆ ಆಯಾಸವಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತೋ ಏನೋ. ಆದರೆ ಬಂದು ದಿವಸವೂ ಅವರು ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಕೋಂಪಿಂಡ್ಡು ನಾನು ಕಂಡಿಲ್ಲ. ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಸೂಸುತ್ತೆ, ನನ್ನ ಜಗ್ಗಾಟದಿಂದ ತಪ್ಪುತ್ತಿದ್ದ ದೇಹದ ಸಂತುಲನವನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೆ, ಸ್ನೇಹದಿಂದ ನಗುತ್ತ ಬೀದರಿನ ಉದ್ದು ಮಿಶ್ರಿತ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ “ಕಧಿ ಬೇಕೂ? ಹೇಳು ತೂಗೂ ಬೆಂಜಾ” (ಕಥೆ ಬೇಕೆ? ಆಗಲಿ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಮಗು). ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು. ಆನಂತರ ಅವರಿಗೆ ನಮ್ಮ ತಂದೆ ತಾಯಿಯವರು ಕುಶಲ ಸಮಾಜಾರಗಳನ್ನು ಕೇಳುವುದು ಮತ್ತು ಅವರ ಆದರೋಮಂಜಾರಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದೇವೆ.

ಅವರು ಬರುವಾಗ ಮುತುಗಳಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಹೊಲದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದ ಎಳೆಯ ಜೋಳದ ತನೆಗಳನ್ನೋ, ನವಹೆಯ ತನೆಗಳನ್ನೋ, ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಕರ್ಬೋಂ ತರುತ್ತಿದ್ದರು. ಹಾಲು ತುಂಬಿದ ಆ ಕಾಳಿನ ತನೆಗಳನ್ನು ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿ ಸುಟ್ಟು ಉಣಿ, ಉದಿ ಇಲ್ಲವೆ ವೊರಡಲ್ಲಿ ಕೇರಿ ತಿನ್ನುತ್ತ ಅವುಗಳ ರುಚಿ ಸವಿಯವುದರ ಮೊಗಸು ಅನುಭವಿಸಿಯೇ ತೀರಬೇಕು. ಹಸಿ ಶೇಂಗಾವನ್ನೋ (ಹಸಿ ಕಡಲೆಕಾಯಿ), ಕಡಲಿ ಘೋಯನ್ನೋ (ಹಸಿ ಕಡಲಿ) ಸುಟ್ಟು ತಿನ್ನುವುದು ಎಂತಹ ಮಜ. ಅದರೊಂದಿಗೆ “ಅಪ್ಪಾ” ಅವರ ಕಥೆಯ ರಸನದಿ ಹರಿಯತೋಡಿರೆ, ಕಾಳಿನ ಹಾಲಿನೊಂದಿಗೆ ಕಥೆಯ ಜೇನು ಬೆರಸಿದ ರುಚಿ, ಅದ್ದುತ್ತ, ಅಡ್ಡಿತೀಯೆ.

ನಮ್ಮ ಮನೆಯ ಒಳಗೆ, ಮನೆಯ ಹಿಂದಿನ ಕಟ್ಟೆಯ ಮೇಲೆ, ಮಾಳಿಗೆಯ ಮೇಲೆ, ಎಲ್ಲಿಯೇ ಆಗಲಿ ಅವರು ಯಾವಾಗಲೂ ತಮ್ಮ ಬೆನ್ನನ್ನ ನೇರವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ವದ್ದಾನನದಲ್ಲಿಯೇ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಮಾತ್ರ ಸುಖಾನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುತ್ತಿದ್ದರು. ನಾನೆಂತೂ ಅವರ ಮುಂದೆಯೇ ಕುಳಿತು ಕೇಳಿದ ಕಢೆಯನ್ನೇ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಹೇಳಿರೆಂದು ಹೀಡಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ. ಅವರು ಅದೇ ಕಢೆಯನ್ನು ಹತ್ತನೇ ಸಲ ಹೇಳಿದರೂ ಮೊದಲನೇ ಸಲ ಹೇಳಿದ ಉತ್ಸಾಹ, ಹೀಡಿ ಮತ್ತು ತಾಳ್ಳುಮೀಂದ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು.

ಬೇಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಕಢಿಗಾರಿಕೆಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಕಳೆ ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಸಾಯಂಕಾಲ ಸೂರ್ಯ ದ್ವಿತೀಜದಿಂದ ಇಳಿದ ಕೂಡಲೆ ಬಾವಿಯಿಂದ ನೀರು ಸೇದಿ ಎರಡು ಮೂರು ಕೊಡ ನೀರು ಮಾಳಿಗೆಯ ನೆಲದಲ್ಲಿ ಸುರಿಯುತ್ತಿದ್ದೇವು. ನೆಲವೆಲ್ಲ ತೊಯ್ದು ಒದ್ದೆ ಮಣಿನ ಸುಗಂಧ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಆಹ್ವಾದವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಮುಖಗುತ್ತಿದ್ದ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ವೀಕ್ಷಿಸುತ್ತೆ ಕೆಲ ಹೊತ್ತು ಕುಳಿತಿರುತ್ತಿದ್ದೇವು. ಆಮೇಲೆ ಏನೇನೋ ಮಾತುಗಳು. ಅವರ ಹೊಲದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಉರಿನಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಏನಾದರೂ ಸ್ವಾರಸ್ಯಕರ ವಿಷಯ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ನೇಲ ಸ್ವಲ್ಪ ಆರಿದ ಕೂಡಲೆ ನಾನು ಕಢ ಕೇಳಲು ಸಿದ್ಧಜಾಗಿ ಅವರ ಹತ್ತಿರ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೆ. ನನ್ನ ತಂಗಿಯರು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಲ್ಲವೇ ನಾನೊಬ್ಬಳೇ ಇರುತ್ತಿದ್ದೆ. ಕೆಳಗಡೆ ನಮ್ಮ ತಾಯಿ ಅಡಗೆ ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದಾದ ಮೇಲೆ ಮಾಡಿದ ಅಡಗೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಮೇಲೆ ತಂದು ತುಟುಂಬದ ಎಲ್ಲರೂ ನೇರಿ ಏನೇನೋ ಮಾತಾಡುತ್ತ, ಹಕ್ಕದ ಮನೆಯವರೂ ಉಟಕ್ಕೆ ತಮ್ಮ ಮಾಳಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಸೇರಿದ್ದವರೊಂದಿಗೆ ಮಾತಾಡುತ್ತ, ಅಣ್ಣ ತಂಗಿಯರು ಒಬ್ಬರೊನ್ನೊಬ್ಬರು ಭೇದಿಸುತ್ತ ನಗುತ್ತ ಬೆಳದಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಉಟ ಸವಿಯುತ್ತಿದ್ದೇವು. ಬೇಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ದಿನವೂ ಮನೆಯ ಮಾಳಿಗೆಯ ಮೇಲೆಯೇ ಉಟಮಾಡುವುದಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅದೊಂದು ರೀತಿಯ ಮೋಜು. ಉಟಮಾಡಿ ಎಲ್ಲ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿಟ್ಟು ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಒಂದೆರಡು ಕೊಡ ನೀರು ಸುರಿಯುತ್ತಿದ್ದೇವು. ಮನುರೆ ಇದ್ದರೆ ತೊಳೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿತ್ತು ಮತ್ತು ನೆಲವೂ ತಂಂಬಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ನಂತರ ಎಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಹಾಸಿಗೆ ಹೊದಿಕೆಗಳನ್ನು ಮೇಲೆ ತರುವುದು. ಅವುಗಳನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿ ಹಾಸಿಕೊಂಡು ಮ್ಯಾ ಜಾಡುವುದು. ಆ ಬೆಳದಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಆಕಾಶವನ್ನು ನೋಡುತ್ತ, ಜಂದ್ರನ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಮಬ್ಬಾಗಿ ಕಾಣುವ ನಕ್ಕತ್ರಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುತ್ತ ಸಮಯ ಕಳೆದುದೇ ತೀಳಿಯುತ್ತಿರಲ್ಲ. ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಆಗಸದಲ್ಲಿಯ ಜಂದಿರ ಬೆಳದಿಂಗಳನ್ನು ಸೊಸುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅವ್ವಾ ಅವರು, ಕಢಿಗಳ ರಸವನ್ನು ಸೊಸುತ್ತಿದ್ದರು. ನಿದ್ರೆ ಬರುವರೆಗೂ ಇದು ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಆಮೇಲೆ ನನಗೆ ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಅವರು ಹೇಳಿದ್ದ ಕಢಿಗಳದ್ದೇ ಕನನು.

ಒಮ್ಮೆ ಅಪ್ಪಾವರು ಅವಸರದಲ್ಲಿ ಬಂದವರಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದರು. ಕಾಲಲ್ಲಿ ಚಪ್ಪೆಲಿಗಳಿರಲಿಲ್ಲ, ಉಟ್ಟ ಬಟ್ಟೆಗಳು ಶುಭ್ರವಾಗರಲ್ಲಿಲ್ಲ, ಮುಖದಲ್ಲಿ ಆಯಾಸ ಮತ್ತು ಚಿಂತೆಗಳು ಮನೆಮಾಡಿದ್ದೇವು. ನಮ್ಮ ತಾಯಿ ತಂದೆಯವರು ಏನೆಂದು ಕೇಳಲು ಅವರು ಹೇಳಿದುದು ಕೇಳಿ ನಾವು ದಂಗಾಗಿ ಹೋದವು.-

ಹಿಂದಿನ ಸಂಜೆ ಬಹಳ ಮಳೆ ಸುರಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ಮಳೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಮನೆಯ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ರಾತ್ರಿ ಅವರು ಮತ್ತು ಅವರ ಹೆಚ್ಚಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ್ದರು. ಅಧ್ಯ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಏನೋ ಸದ್ವಾಯಿತು. ಅವರಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಎಚ್ಚರವಾಯಿತು. ಒಂದೇ ಸಮನೆ ಸುರಿಯವ ಮಳೆಯ ಸದ್ವಿನೊಂದಿಗೆ ಮತ್ತೂ ಏನೋ ಸದ್ಯ. ಆದರೆ ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಏನೂ ಕಾಣುತ್ತಿಲ್ಲ. ಎದ್ದು ದೀಪ ಹಚ್ಚೋಣ ಎಂದು ಮಂಚದಿಂದ ಕಾಲು ಕೆಳಗಿಟ್ಟರು. ಪಾದಗಳು ನೀರಲ್ಲಿ ಮುಖಗಿದವು. ಕೂಡಲೆ ಅವರಿಗೆ ಏನಾಗುತ್ತಿದೆ ಎಂಬುದರ ಅರಿವಾಗಿ ಭಯವಾಯಿತು. ದದಬದಿಸಿ ಎದ್ದು ಹೆಚ್ಚಿಯನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸಿದರು. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನೀರು ನುಗ್ನಿತ್ತಿತ್ತು. ಕತ್ತಲಲ್ಲಿಯೇ ಹೊರಗೆ ಒಂದು ನೋಡಿದರು. ಅಲ್ಲಿ ಕೆಲ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಜನರು ಎಚ್ಚರಗೊಂಡಿದ್ದರು. ಮಲಗಿದವರನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಂತೂ

ಎಲ್ಲರೂ ಎದ್ದು ಉಳಿದವರನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸಿಕೊಂಡು ಮನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಎಲ್ಲರೂ ಎತ್ತರದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಹೋದರು. ಸಂಪೂರ್ಣ ಕತ್ತಲೆ. ಮಳೆ ಬೀಳುವ ಮತ್ತು ನೀರು ಹರಿಯುವ ಸದ್ಯ. ಮಳೆಯಲ್ಲಿ ನೆನೆಯತ್ತ. ನಡಗುತ್ತ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯ ದವಸ ಧಾನ್ಯಗಳು ನೆನೆದು ಹೋಗುವ ಚಿಂತೆಯಲ್ಲಿ ಇಡೀ ರಾತ್ರಿ ಕಳೆದರು. ಸೂರ್ಯನ ಮೊದಲ ಕಿರಣಗಳ ಮನುಕು ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಹೋಳೆಯ ದೃಷ್ಟಿ ನೋಡಿ ಎದೆಸುಂದಿ ಹೋದರಂತೆ. ಬೇರೆ ಉರಿಗೆ ಹೋಗುವ ಒಂದೇ ದಾರಿ ನೀರಿನಿಂದ ತುಂಬಿ ಹರಿಯುತ್ತಿದೆ. ಮನೆಗಳು ನೀರುಷಾಲಾಗಿವೆ. ಮಳೆ ನಿಂತಿದೆ. ಆದರೆ ಉಟ್ಟಿ ಬಟ್ಟೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ತೊಯ್ದು ನೀರು ತೊಟ್ಟಿಕುತ್ತಿದೆ. ಸಹಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಬೇರೆ ಉರಿನವರಿಗೆ ತಿಳಿಸುವುದಾದರೂ ಹೇಗೆ? ಅವರುಗಳು ಬರುವುದಾದರೂ ಹೇಗೆ? ಹೋಳೆಯ ಪ್ರವಾಹ ಇಳಿಯುವುದು ಯಾವಾಗೆ? ಅಲ್ಲಿಯವೆರಗೆ ಏನು ಮಾಡುವುದು? ಎಂದೆಲ್ಲ ಉತ್ತರವಿರದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳ ಮಣಭಾರ ಹೋತ್ತು ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತ್ತಿದ್ದರಂತೆ. ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗಾಗಲೆ ಮಳೆ ನಿಂತುಹೋಗಿತ್ತು. ಮೈ ಮೇಲಿನ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹಿಂಡಿ ಅವನ್ನೇ ಹೊದ್ದುಕೊಂಡು ಗಡಗಡನೆ ನಡುಗುತ್ತ ಇದ್ದರಂತೆ. ಹೋತ್ತೇರಿದ್ದರೂ ಸೂರ್ಯನ ಮುಖವಿಲ್ಲ. ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಮೇಲೆ ಸೂರ್ಯ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡು ಸ್ವಲ್ಪ ಉಸಿರು ಬಂದಿತಂತೆ. ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಹೋಳೆಯ ನೀರಿನ ಪ್ರಮಾಣ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿತ್ತಂತೆ. ಎಲ್ಲರೂ ಎತ್ತರದ ಪ್ರದೇಶದಿಂದ ಇಳಿದು ಹೋಳೆಯಿಂದ ದೊರವಿದ್ದ ಕೆಲವು ಮನೆಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ನೋಡಿದರೆಂತೆ. ಮನೆಗಳಲ್ಲಿಯ ಎಲ್ಲವೂ, ಮನೆಯ ಸಾಮಾನುಗಳೊಂದಿಗೆ ಬೆಂರು ಸುರಿಸಿ ಬೆಂದ ಜೀಲಗಟ್ಟಲೆ ದವಸ ಧಾನ್ಯಗಳೆಲ್ಲವೂ ಹೋಳೆಯ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಕೂಡಿದ್ದವಂತೆ. ಏನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ತೋಚದೆ ಎಲ್ಲರೂ ಏನೇನೋ ಉಪಾಯಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ. ನದಿಯ ಪ್ರವಾಹ ಮೊದಲಿಗಿಂತಲು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದ್ದರೂ ನದಿ ದಾಟುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲವಂತೆ. ಆದರೆ ಏನಾದರೂ ಮಾಡಲೇಬೇಕು. ಆಗ ಕೆಲವು ಸಾಹಸಿಗಳು ಮನೆಯಿಂದ ಹಿತ್ತಾಚೆಯ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಕೊಡಗಳನ್ನು ತಂಡು ನದಿಯ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಬೋರಲು ಹಾಕಿ ಅದರ ಮಲೆ ಕುಳಿತು ಕಾಲುಗಳನ್ನು ಅಕ್ಕೆ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ನೀರನ್ನು ತೆಳ್ಳುತ್ತೇ ಹೋದರಂತೆ. ಅದು ನೇರವಾಗಿ ಸಾಗಿದೆ ಪ್ರವಾಹದಲ್ಲಿ ಹೊಚ್ಚಿ ಎಲ್ಲೆಯ್ಲೇ ಹೋಗಿ ಕೊನೆಗೆ ಆಚೆಯ ದಡ ಸೇರಿತಂತೆ. ಕೆಲವರು ಕೊಡದಿಂದ ಜಾರಿ ನೀರಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದವರೂ ಉಂಟೆಂದು ಹೇಳಿದರು. ಹೀಗೆ ಪಡಬಾರದ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ಮಾಡಬಾರದ ಸಾಹನ ಮಾಡಿ ಆ ಜನರು ಪಕ್ಕದ ಉರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ಸಹಾಯ ಪಡೆದರಂತೆ. ಅಂತಹವರಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟೂ ಅವರೂ ಒಬ್ಬರು. ಇಂತಹ ಹರಸಾಹನ ಮಾಡಿ ಮಜಗೆ ಅಷ್ಟಾವರು ಸುಧಿ ತಿಳಿಸಲು ಬಂದಿದ್ದರು. ಇದು ಇನ್ನೂ ನನ್ನ ನೆನೆಪಿನಲ್ಲಿ ಉಳಿದಿದೆ.

ರಾಮಾಯಣ, ಮಹಾಭಾರತ, ಪುರಾಣ, ಉಪನಿಷತ್ತಿನ ಕಥೆಗಳು ಮತ್ತು ಶಿವಶರಣರ ಕಥೆಗಳು ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ ಅವರು ಅನೇಕ ರೀತಿಯ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಇವುಗಳಲ್ಲದೆ ಅವರು ಬೇರೆ ರೀತಿಯ ಸಾಮಾನ್ಯ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಲೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅವರ ಆ ಕಥೆಗಳು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಎಂದೂ ಅಡಗದ ಹಸಿವೆಯನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿದವು. ಅವರು ಹೇಳಿದ ಅನೇಕ ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೇತಕೇತು, ನಚಿಕೇತ, ಯಾಜ್ಞವಲ್ಯ ಮತ್ತು ಗಾರಿಫ, ಮೈತ್ರೇಯಿಯವರ ಕಥೆಗಳು ಶಿವಶರಣರ ಕಥೆಗಳು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಮಾಸಿ ಹೋಗಲೇ ಇಲ್ಲ. ಇವುಗಳು ನನ್ನನ್ನು ಇನ್ನೂವರೆಗೂ ಅವ್ಯಾಯಮಾನವಾಗಿ ಕಾಡುತ್ತಲೇ ಇವೆ. ಶ್ರೇತಕೇತುವಿನ ಕಥೆ ಅಂದು ನನಗೆ ಏನು ಅರ್ಥವಾಯಿತೋ ನನಗೆ ನೆನಟಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅದು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ಮಾಡಿದ ಪರಿಣಾಮ ಮಾತ್ರ ಅಗಾಧವಾದದ್ದು. ನಾನು ಈ ಎಲ್ಲ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಅನೇಕ ದೊಡ್ಡವರಿಗೂ ಚಿಕ್ಕವರಿಗೂ ನನ್ನ ಒರಗೆಯವರಿಗೂ ಅತ್ಯಂತ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಸಂದರ್ಭ ಬದಲಿದಾಗಲೇಲ್ಲ ಹೇಳಿದ್ದೇನೆ ಮತ್ತು ಹೇಳುತ್ತಲೇ ಇದ್ದೇನೆ. ಅವರಿಗೂ ಅವು ನನ್ನಂತೆಯೇ ನೆಂಬಿದೆಯೇ ನನಗೆ ತಿಳಿದಿಲ್ಲ.

ಅಷ್ಟೂ ಅವರ ಕಥೆ ಹೋಳುವ ಕೆಲೆ ಅದ್ದುತ್ವಾಗಿತ್ತು. ಎಲ್ಲ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಯಾವುದೋ ಕಾಲದ ಪುರಾಣದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಕಥೆಗಳಂತೆ ಹೇಳಿದೆ ಅತ್ಯಂತ ಮಹತ್ವಪೂರ್ಣವಾದ, ಜೀವಂತ ಘಟನೆಗಳಂಬಂತೆ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಶ್ರೇತಕೇತುವಿಗೆ ನ್ಯಾಗೋಧ ಬೀಜದ

ಶಾಸ್ನದಿಂದಲೇ ಎಲ್ಲವೂ ಹುಟ್ಟಿದೆ ಎಂದು ತೋರಿಸಿಕೊಡುವ ಆತನ ತಂದೆಯ ರೀತಿ, ನಚಿಕೇತನು ಎಲ್ಲ ಅಮಿಗಳನ್ನು ಧಿಕ್ಕರಿಸಿ ಯಮನ ಹತ್ತಿರ ವಿದ್ಯೇಯನ್ನು ಪಡೆದದ್ದು, ಯಾಷ್ಟ ಪಲ್ಲು ರು ಗಾರಿ ಮೈತ್ರೇಯಿಯರಿಗೆ ನಶ್ವರತೆಯ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿಸುವ ರೀತಿ ಎಲ್ಲವೂ ಮನ ಮುಟ್ಟುವಂತೆ ತಿಳಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇವು ಎಲ್ಲವೂ ಯಾವ ಯಾವ ಪ್ರಸ್ತರಕೆಳಿಲ್ಲಿ ಬರೆದಿವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಎಷ್ಟೂಂದು ವಿಷಯಗಳು ಅಧಾರವಾಗದೆ ಇದ್ದಾಗ ಅವರು “ನೀ ಇನ್ನ ಸಣ್ಣಕಿದ್ದಿ. ದೊಡ್ಡಕಿ ಆದ್ಯಾಲ ಎಲ್ಲ ತಿಳಿತದ ತೋರೊ ಬೆಂತಾ” ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು.

ಶರಣರ ಕಂಡೆಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದಾಗ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪ್ರಶ್ನೆ ಹುಟ್ಟಿತ್ತು. ಬಸವಣ್ಣನವರು ದೇವರೆ ಎಂಬಂತೆ ತಂಡ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಗ ನಾನು ಅವರನ್ನು ಕೇಳಿದೆ. “ಬಸವಣ್ಣನವರು ದೇವರು, ಆದ್ದರಿಂದ ನಾವು ಅವರ ಬಗ್ಗೆ ಭಕ್ತಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿರಿ. ನೆರಿ. ಆದರೆ ಅವರೇ ದೇವರಾಗಿಯವಾಗ ಬಸವಣ್ಣನವರು ಯಾರ ಪೂಜೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಏಕೆ?” ಎಂದು. ಅಂದು ಅವರು ನಕ್ಕ ಬಗೆ ನಾನು ಮರೆಯಲಾರೆ. ತೆಲ ಕ್ಷಣಗಳ ಬಳಿಕ “ನೀ ಇನ್ನ ಸಣ್ಣಕಿದ್ದಿ. ದೊಡ್ಡಕಿ ಆದ್ಯಾಲ ಎಲ್ಲ ತಿಳಿತದ ತೋರೊ ಬೆಂತಾ” ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಅಂದಿನಿಂದ ನಾನು ಯಾವಾಗ ದೊಡ್ಡವಳಾದೇನು ಎಂದು ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದೆ. ಆದರೆ ಎಷ್ಟು ದೊಡ್ಡವಳಾಗಬೇಕು, ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿದೊಡ್ಡವಳಾಗಬೇಕು ಎಂಬುದು ತಿಳಿಯಲ್ಲ. ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಎಂದಾದರೂ ಹೊನೆಯ ಉತ್ತರ ದೊರಕುತ್ತದೆಯೆ? ಎಂದು ಅಷ್ಟರಿಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಒಳೆಯ ಉಟಕ್ಕಾಗಿ ಹೊನೆಯವರೆಗೂ ಕಾಯುವಂತಹ ಹದವಾದ ಹಸಿವನ್ನು ಕಂಡೆಗಳ ಮೂಲಕ ಹೊಟ್ಟ ಹಿರಿಯ ವ್ಯಕ್ತಿ ಅವರು.

ನನ್ನ ಮತ್ತು ಅಪ್ಪಾವರ ಸಂಬಂಧ ತೇವಲ ಕಂಡೆಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸೀಮಿತವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ವಿಷಯಗಳು ನಮ್ಮನ್ನು ಬೆಸೆದಿದ್ದವು. ವ್ಯಾಯಾಮ, ಯೋಗಾಭಾಯಸದಿಂದ ಹೇಗೆ ಆರೋಗ್ಯ ವರ್ಧಿಸುತ್ತದೆ?, ಹಣ್ಣಗಳು ಮತ್ತು ತರಕಾರಿಗಳು ಹೇಗೆ ಆರೋಗ್ಯವನ್ನು ವರ್ಧಿಸುತ್ತವೆ? ಹಲ್ಲಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಬಿಳಿಯಾಗಿಟ್ಟು ಹೊಳ್ಳಬಹುದು? ದೀರ್ಘವಾಗಿ ಉಸಿರಾಡಿಸುವುದು ಹೇಗೆ? ಯಾವ ಯಾವ ಆಸನಗಳು ಯಾವ ಯಾವ ರೀತಿಯಾಗಿ ಪರಿಣಾಮ ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತವೆ? ಪ್ರಭಾತ ಮತ್ತು ಸಂಧ್ಯಾ ಕಾಲದ ಸೂರ್ಯನ ಕಿರಣಗಳನ್ನು ನೋಡುವುದು ಹೇಗೆ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ? ಇತ್ಯಾದಿ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಬಹಳ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಮಯೂರಾನನ ಮತ್ತು ಕುಕ್ಕಾಸನಗಳನ್ನು ನಾವು ಅಷ್ಟರಿಯಿಂದ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದೇವು. ಬಹುಶಃ ನನಗೆ ಯೋಗದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿ ಉಂಟಾಗಿದ್ದು ಅವರ ಪ್ರಭಾವದಿಂದಲೇ ಇರಬೇಕು.

ನನು ಕಿನಲ್ಲಿ ಅವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ತತ್ತ್ವ ಪದಗಳನ್ನು, ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರ ಲಿಂಗಾಷ್ಟಕ ಮತ್ತು ಇತರ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರ ಮತ್ತು ಇಂದ್ರಾವರಿ ಬಹಳ ಇಂಧಾಗಿ ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಗ ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಅನೇಕ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ “ಧನವು ಗಳಿಸಬೇಕೆಂತಮುದು”, ಮತ್ತು “ಮನೋಬ್ಯಧಿಹಂಕಾರ ಜಿತ್ತಾನಿನಾಕಂ” ಎಂಬ ಎರಡು ಹಾಡುಗಳು ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಅತ್ಯಂತ ಆಳವಾದ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರಿದವು.

ಶಾಲೆಯ ಹಾರಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದು. ಅಥವಾ ಯಾರೋ ಹಿರಿಯರು ತಮ್ಮ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ಯಾವ ಮಾತುಗಳೇ ಆಗಲಿ ನಾನು ಅವರೋಂದಿಗೆ ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೆ. ದಾಸರ ಪದಗಳಾಗಲಿ, ಶರಣರ ಪಚನಗಳಾಗಲಿ, ಅಥವಾ ಇನ್ನಾವುದೇ ಪಾಠವಾಗಲಿ ನಾನು ಅವರೋಂದಿಗೆ ಜರ್ಜಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ. ನನಗೆ ಏಳನೇ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಬುಲೀಗಲೀಲೇಯ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಭಾಗ ಪರ್ಯಾವರಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ಹೇಮಾದ್ರಿ ಮಾಸ್ತರ್ ಎಂಬ ಒಬ್ಬ ಅಧಾರಪಕರು ಬಹಳ ಸೋಗಸಾಗಿ ಪಾಠ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದು ಇನ್ನೂ

ನನ್ನ ಮನದಲ್ಲಿ ಹಚ್ಚೆ ಹನುರಾಗಿ ಉಳಿದಿದೆ. ಅದನ್ನು ಎಷ್ಟುಸಲ ಓದಿದರೂ ನನಗೆ ತೃಪ್ತಿಯಿರ್ತಿರಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಅಪ್ಪಾವರ ಹತ್ತಿರ ಓದಿ ಚಚಿಸಿ ತಣೆಯಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ.

ನನಗೆ ಹದಿನ್ಯಾದು ವರ್ಷಗಳಾದಾಗೆ, ನಮ್ಮ ತಂದೆಯವರು ಕೆ. ಹೆ. ಎಸ್. ಸಿ. ಸದಸ್ಯರಾದ ಕಾರಣ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಬಂದು ನೆಲೆಸಿದೆವು. ಹೊಸದರಲ್ಲಿ ನಾನು ಅಪ್ಪಾವರನ್ನು ಹಾಗೂ ಬೀದರಿನ ವಾತಾವರಣದ ಅಭಾವವನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ತೀವ್ರವಾಗಿ ಅನುಭವಿಸಿದೆ. ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ. ಅಪ್ಪಾವರನ್ನು ನೆನೆಯಿದ ದಿನವೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಬಂದ ಕೆಲ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ನಾನು ಮತ್ತು ನನ್ನ ತಂಗಿ ಕಾಲೇಜು (ಪೌರೋ ಕಾರ್ಮಿಕ್ ಕಾಲೇಜು) ಸೇರಿಕೊಂಡೆವು. ಅದು ಬಹಳ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತ ಕಾಲೇಜು. ಅಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಎಲ್ಲವು ಹೊಸತು. ಅಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲಿಷಿನದೇ ದಬಾರು. ನಮಗೋ ಇಂಗ್ಲಿಷು ಮಾತಾಡಲು ಬರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ನಾನಂತರ ಪೂರ್ವಿಯಾಗಿ ಮೂಕಿಯಾಗಿದ್ದೆ. ಅದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿಯ ಇಬ್ಬರು ಅಧ್ಯಾತ್ಮಕಿಯರು ಬಹಳ ಆತ್ಮೀಯರಾದರು. ಒಬ್ಬರು ಶತ್ರುಗಳಾ ಭೂಸನೂರಮರ, ಮತ್ತೊಬ್ಬರು ಸಿಸ್ಟರ್ ಕ್ಲೇಮೆಂಟ್ ಮೇರಿ ಎಂದು. ಅವರಿಬ್ಬರ ಹೀತಿಗೆ ನಾನು ಹಾತ್ತಿಖಾದೆ. ನನ್ನ ಒಮ್ಮೆ ಹುಚ್ಚು ಅವರಿಗೆ ಅರ್ಥವಾಗಿ ನನಗೆ ಪುಸ್ತಕಾಲಯದನ್ನು ತೋರಿಸಿದರು. ಅಲ್ಲಿಯ ಪುಸ್ತಕಾಲಯ ನನಗೆ ಹುಚ್ಚು ಹಿಡಿಸಿತು. ಈ ಇಬ್ಬರು ಅಧ್ಯಾತ್ಮಕಿಯರ ಮೆಚ್ಚಿನವಳಾದ್ದರಿಂದ ಪುಸ್ತಕಾಲಯದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಹಚ್ಚಿನ ಸೌಲಭ್ಯವಿರುತ್ತಿತ್ತು. ನಾನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಯಾವಾಗ ಬೇಕಾದರೂ ಹೋಗಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಕಾಲೇಜು ಮನೆಯ ಅತಿ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದುದರಿಂದ ನಾನು ಬೆಳಗ್ಗೆ ಎಂಟು ಗಂಟೆಗೆಲ್ಲ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಒದುತ್ತಿದ್ದೆ, ಕಾಲೇಜು ಮೂರೂವರೆಗೆ ಮುಚ್ಚಿತ್ತಿತ್ತು. ಅದರೆ ನಾನು ಸಾಯಂಕಾಲವ ಬದು ಗಂಟೆವರೆಗೂ ಇರುತ್ತಿದ್ದೆ. ಬೀದರಿನಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಬಹಳ ಒಕ್ಕೆಯ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಕರು ಹಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು ಅವರುಗಳು ವರ್ತಕ್ಕೆ ನಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಇತರ ಪುಸ್ತಕಗಳ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ ಮುಂದೆ ಓದಿರ ಎಂದು ವೇತ್ತಾಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ನಾನು ಅಪ್ಪಾಗಳ ಶೀರ್ಷಿಕೆಗಳನ್ನಲ್ಲ ಬಂದು ನೋಟುಬ್ಬಿಸ್ತಿನಲ್ಲಿ ಬರೆದಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದೆ. ನಮ್ಮ ಕಾಲೇಜಿನ ಪುಸ್ತಕಾಲಯದಲ್ಲಿ ಅವೆಲ್ಲ ಇದ್ದವು. ಮಜಗೆ ಅಪ್ಪಾವರು ಹೇಳಿದ್ದ ಪುಸ್ತಕಗಳೂ ಇದ್ದವು. ನರಿ ಇನ್ನು ನಾನು ಒಮ್ಮೆಪುಡೊಂದೇ ಬಾಕಿ. ಅಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಬಂದು ಹೊಸ ಲೋಕ ಗೋಚರವಾಯಿತು. ಅಲ್ಲಿ ಓದಿದ ಪ್ರತಿ ಪುಸ್ತಕದ ಬಗ್ಗೆ ಅಪ್ಪಾವರಿಗೆ ಹೇಳಬೇಕೆಂದು ಆಸೆಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿ ನಾನು ಓದಿದ ಪುಸ್ತಕಗಳ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ನಾನು ಮನದಲ್ಲಿಯೇ ಅವರಿಗೆ ಹೇಳಿತ್ತಿದ್ದೆ. ಅವರು ಹೇಳಬಹುದಾದ್ದನ್ನು ನಾನೇ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೆ. ಹೀಗೆ ಕೇಳಬರಿಗೆ ವಿಚಿತ್ರವೇನಿಸುವ ಅದರೆ ಅತ್ಯಂತ ಅಪ್ಪಾಯಿಮಾನವಾದ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಿಕರಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ.

ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಹಾವಾಮಾನ ಅಪ್ಪ ಅವರಿಗೆ ಒಗ್ಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿ ಅವರು ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಬರಲು ಇಷ್ಟಪಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ವರ್ಷಕ್ಕೂಂದು ಸಲ ನಾವು ಬೀದರಿಗೆ ಹೋದಾಗ ನನ್ನ ಮನದಲ್ಲಿದ್ದುದನೆಲ್ಲ ಅವರಿಗೆ ಹೇಳುವಾನೆ. ಅದರೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದಾಗ ಅದಕ್ಕೆಲ್ಲ ಅವಕಾಶವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಕೇವಲ ಕೆಲವು ಆತ್ಮೀಯ ಮಾತುಗಳಾಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಆದ್ದರಿಂದ ಹಿಂದಿನ ರೀತಿಯ ಮಾತುಗಳು ನಿಂತೇ ಹೋದವು. ಅದರೆ ನಾನು ಮಾತ್ರ ಅವರು ನನಗೆ ಕಟ್ಟಿ ಕೊಟ್ಟ ಕಢಿಗಳ ಬುತ್ತಿಯ ಗಂಟನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿ ಕಾಲೇಜಿನ ಪುಸ್ತಕಾಲಯದ ಉಫ್ಫಿನಕಾಯಿಯೊಂದಿಗೆ ಸವಿಯುತ್ತಿದ್ದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ನಾನು ಸದಾ ಕಾಲ ನಚಿಕೇತ, ಶ್ವೇತಕೇತ, ಯಾಜ್ಞವಲ್ಯ, ಮೃತ್ಯೇಯಿ, ಗಾರ್ಣಿಯರನ್ನು, ಶರಣರನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಿದ್ದೆ. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಸಿಕ್ಕರೂ ಅವರ ಅಂತರಂಗ ಮಾತ್ರ ನನಗೆ ಪೂರ್ವಿಯಾಗಿ ದಕ್ಕುಲಿಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲೇ ಬೇಕೆಂಬ ಹಸಿವು ಮಾತ್ರ ಬತ್ತೆಲೇ ಇಲ್ಲ.

ಬಿ. ಎ. ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ವೆಂಕಟಸ್ವಾಮಯ್ಯನವರ ನಚಿಕೆತವೆಂಬ ನಾಟಕ ನಮಗೆ ಪರ್ಯಾವರಿತ್ತು. ಅದು ನನಗೆ ಬಹು ಹೃಯವಾಗಿತ್ತು. ಕೃಗೆ ಸಿಕ್ಕ ದಿನವೇ ಪೂರ್ವಿಯಾಗಿ ಓದಿ ಬಿಟ್ಟೆ. ಆದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಯಮನು ನಚಿಕೆತನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿಕೊಟ್ಟ ವಿದ್ಯೆಯ ವಿವರವಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ನಿರಾಶಯಾಯಿತು. ಆ ವಿಷಯ ಕರೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತದೆ ಎಂಬುದು ತಿಳಿಯಿತು. ಆದರೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ಗೊತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಒಬ್ಬ ಗೆಳತಿ ಸಂಸ್ಕೃತವನ್ನು ಎರಡನೆ ಭಾಷೆಯಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದಳು. ಅವಳ ಹತ್ತಿರ ಆ ಭಾಷೆ ಕಲಿಯಲು ಪ್ರಯತ್ನ ಪಟ್ಟೆ. ಆದರೆ ಅದು ಘಲಕಾರಿಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ಒಬ್ಬ ಗೆಳತಿಯಿಂದ ಸಂಸ್ಕೃತ ಕಲಿತು ಕರೋಪನಿಷತ್ತು ಓದಿ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದ ನನ್ನ ಮೂರ್ಖತೆಗೆ ಇಂದು ನಗು ಬರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಆಗ ನಾನು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಹಾಗೆ ಭಾವಿಸಿದ್ದೆ.

ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಅಪ್ಪಾವರ ಕಥೆಗಳು ನಾನು ಮುಂದೆ ಈಶಾ, ಕೇನ, ಕರ್ತ, ಭಾಂದೋಗ್ಯ ಮುಂತಾದ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಓದುವಂತೆ ಮಾಡಿದವು. ಶರಣರ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡಿದವು. ವಚನಗಳ ಅಂತರಾರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಹಜ್ಜಿದವು. ಅಪ್ಪಾವರು ಹೇಳಿದ ಕಥೆಗಳ ಮೋಡಿ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಾದಧ್ಯ.